

เอกสารประกอบคำบรรยาย

วิชา ศ.๓๑๖

เศรษฐศาสตร์การเมือง

เรื่อง

เขาวงกตกับเศรษฐกิจ

ปราศุกตา อนุสรณ์ ชินแควร์ ทอมป์สัน ค.ศ. ๑๙๖๔

โดย

ดร.ปวย อิงภากรณ์

จัดทำโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรกฎาคม ๒๕๖๖

เยาวชน กับ เศรษฐกิจ

ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่

ป่วย อังภากรณ์

๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๒

- ตอนที่ ๑. มอบทรัพย์สินให้ในสมัย
- ตอนที่ ๒. จักให้มีผู้ครองที่สมควร
- ตอนที่ ๓. ให้ได้ศึกษาศิลปะวิทยา
- ตอนที่ ๔. ห้ามความชั่ว ส่งเสริมความดี

ในการแสดงปาฐกถาชุด เยาวชนกับเศรษฐกิจวันนี้ ผมใคร่จะบรรยายในหัวข้อย่อว่า " ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ "

ผมจะพยายามใช้คำ "เยาวชน" และ "ผู้ใหญ่" ในความหมายที่กว้าง "เยาวชน" ในคำบรรยายนี้หมายถึงผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งรวมทั้งทารก เด็กเล็ก เด็กใหญ่และคงจะคลุมถึงหนุ่มสาวในวัยที่เพิ่งบรรลุนิติภาวะทั้งที่ยังศึกษาอยู่และเริ่มประกอบอาชีพแล้ว "ผู้ใหญ่" ในที่นี้ หมายถึงบิคามารคา พี่หรือญาติอื่นที่มีหน้าที่ปกครองเยาวชน ครูอาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและเทศบาลที่มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชนส่วนภาวะเศรษฐกิจที่จะกล่าวถึงในคำบรรยายนี้ในตอนต่าง ๆ คือภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันและอนาคตอันไม่ไกลนักสัก ๑๐ - ๒๐ ปี

ผมจะอาศัยคำพระเป็นหลักในการบรรยายว่าควยความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ ต่อเยาวชนในระบบเศรษฐกิจไทย โดยจะพยายามแปลคำของพระท่านให้กว้างขวางและเทียบเคียงเปรียบได้กับเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคต

พระท่านสอนไว้ว่า บิคามารคามินหน้าที่คอบุตรหาประการตั้งค่อไปนี้คือ :-

- (๑) ปาปา นิวาเรณฺติ ห้ามมิให้ทำความชั่ว
- (๒) กลุยาเม นิเวเสนฺติ ส่งเสริมให้ตั้งอยู่ในความดี
- (๓) สิบป์ ลิกฺขธาเปณฺติ ให้ได้ศึกษาศิลปะวิทยา
- (๔) ปฏิรูปเปเนทาเรณ สโยเชณฺติ จักให้มีผู้ครองที่สมควร
- (๕) สมเย ทายชฺชํ นิยุยาเทนฺติ มอบทรัพย์สินให้ในสมัย

ในการขยายความหน้าที่ความรับผิดชอบเหล่านี้ ผมจะขอเปลี่ยนลำดับ และ
จะขอเริ่มควยลำดับหาไปหาหนึ่งสอง

มอบทรัพย์สินในสมัย

การที่บิดามารดาและผู้ใหญ่อื่นจะพึงจัดหาทรัพย์สินมอบให้บุตรและอนุชนเป็นทุน
สำหรับการครองชีพและเป็นเครื่องมือการเลี้ยงชีพนั้น เป็นประเพณีที่เรานิยมสืบเนื่องกันมา
จนเป็นธรรมดา แม้แต่การพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจซึ่งเราเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญใน
ปัจจุบันนี้ ก็มีใช้อื่นไกล คือการพยายามสร้างสมทรัพย์ไว้สำหรับใช้ลงทุนให้ก่อดอกออกผล
เป็นรายได้ของประชาชนในภายภาคหน้า จะได้เพิ่มพูนสวัสดิภาพในการครองชีพต่อไป ข้อนี้
เป็นข้อที่รับนับถือกันเป็นปกติทั้งค่านิยมบุคคลและค่านิยมรวมทั้งประเทศ

ข้อที่นำคิดให้ลึกซึ้งลงไปก็คือ ในส่วนบุคคลแต่ละคน เมื่อบิดามารดาของแต่ละคน
มีบุญวาสนาแตกต่างกัน บางคนมีทรัพย์มาก บางคนมีทรัพย์น้อย หรือไม่มีเลย หรือมีแต่
หนี้สิน ซึ่งจะตกเป็นมรดกแก่ลูกหลานและถ้าเราพิจารณาต่อไปอีกว่า มนุษย์เราแต่ละคนนั้น
เลือกเกิดมาไม่ได้ บางคนเกิดมาในกองเงินกองทอง บางคนเกิดมาบิดามารดายากไร้
และยิ่งถ้าเราถือหลักการสืบมรดกกันมาหลายชั่วคน โดยหลักเศรษฐกิจที่ว่าเงินนั้นมันไปหา
คนที่ม่เงินและหลีกเลี่ยงไปจากผู้ที่ไม่ม่เงิน ความแตกต่างกันในเรื่องทรัพย์สินเงินทองระหว่าง
บุคคลก็ยิ่งกว้างขวางมากขึ้นทุกที ก่อให้เห็นความยุติธรรมในสังคมซัดขึ้น จนปรากฏว่ามวง
คนที่เกิดมาในกองเงินกองทอง แม้ว่าจะประพฤติชั่ว ใจบาป เกียจคร้าน ไม่มีวิชา ก็ครอง
ชีพอยู่ได้ควยความมาสุกและพุงเฟ้อ ส่วนคนที่ส่วนมากนั้นเมื่อเกิดมาปราศจากทุนทรัพย์ แม้
จะมีวิชาสูง มีความเพียรอุตสาหะและประพฤติของตามศีลธรรมทุกประการ ต้องได้รับความ
ลำบาก คิรนต่อสู้กับชีวิตอยู่ตลอดเวลา ครั้นถึงเวลาที่จะปฏิบัติตามธรรมะข้อที่ว่า มอบทรัพย์สิน
ให้ลูกหลานในสมัย ยังไม่สามารถกระทำได้เลยอีก เพราะไม่มีเหลือจะมอบให้ ทำดีไม่ได้ดี
ทำชั่วไม่ได้ชั่ว จะถือเป็นความยุติธรรมในสังคมหาได้ไม่ ครั้นจะอ้าง เวรกรรมที่ทำไว้แต่ชาติ
ก่อน ๆ ใครเล่าอ้างได้ถนัด เพราะมองไม่เห็น พิสูจน์ไม่ได้

เรื่องทรัพย์สินมรดกที่มอบให้กันและก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมนี้แหละที่
ก่อให้เกิดปัญหาในระบบเศรษฐกิจ จนถึงลัทธิทุนแรงอุบาทว์เกิดขึ้นเป็นมะ เริงของสังคมใน
โลกโดยทั่วไป เพื่อต่อต้านปฏิวัติระบบเศรษฐกิจนี้ ในสังคมที่พอจะป้องกันแก้ไขข้อบกพร่อง
เรื่องนี้ เขาจึงพยายามใช้ระบบภาษีอากร แก้ไขป้องกันความเหลื่อมล้ำค่าสูงจนเกินขนาด
เรื่องทรัพย์สิน คิวภาษีมรดก ภาษีการรับมรดก ภาษีเงินได้อัตราก้าวหน้า แลวนำเงิน
ภาษีเหล่านี้มาใช้จ่ายทำนุบำรุงผู้อ่อนทรัพย์ในค่านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

▼ ควณเหตุผลที่โลกกล่าวขานกันนี้ ผมจึงขอเสนอว่า คำ "ทรัพย์สิน" ในวลี "มอบทรัพย์สินให้ในสมัย" นั้น ควรแก่การตีความให้ช้อยควมเหตุผลและเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันจะยู่คอยู่แต่ในความหมายที่บิการมารคาสะสมทรัพย์สินสมบัติเงินทอง ที่ดิน ฯลฯ แล้วมอบให้อนุชนเป็นมรดกไปอย่างเดียวตาชอบไม ถ้าเป็นเช่นนี้ ทรัพย์สินที่ควรแก่การมอบให้เยาวชนในสมัยนั้น ควรจะหมายควมว่าหระไร

ผมเข้าใจว่า การที่พรชท่านสอนให้ผู้ใหญ่ให้ทรัพย์สินแก่บุตรหลานของคนนั้น เอนตจะให้เยาวชนนั้นพึ่งตนเองได้ ไม่คองคองอาศัยผู้อื่น ถ้าเราจับประเด็นสำคัญนี้ได้ ถูกคอง "ทรัพย์สิน" ที่จะมอบให้ "ในสมัย" นั้น ไม่ว่าเป็นคองรอให้บุตรเติบโตมีเหยาเรือนออกไปหรือเมื่อบิการมารคมาถึงแก่กรรมแล้ว จึงได้ ควรจะให้มาคั้งแต่กำเนิด หุกระยะ หุกวัย ประการหนึ่ง กับ "ทรัพย์สิน" ที่กล่าวนี้ไม่จำคองเป็นทรัพย์สินประเภทวัตถุสมบัติ หรือแกวแหวนเงินทอง เพราะทรัพย์สินที่ประเสริฐกว่าวัตถุและเงินนั้น มีอยู่มากมายหลายอยาง คงจะจำแนกได้เป็นสามประการควมกัน คือ

- (ก) ความรู้สมบูรณทางร่างกายและทางจิต
- (ข) ความรู้ ทั้งในคานวิชาการและความรู้รอบตัว
- (ค) นิสัยและสันคานที่ดี

คุณสมบัติทั้งสามประการนี้รวมกัน จเรียกได้ว่า วิชา ซึ่งมีความหมายพิเศษกว้างขวางกว่าความรู้ทางอาชีพหรือวิชาการ (ตรงกันข้ามกับ อวิชา ในคำพระ) มีสุภษิตโลกนิตินัยสนับสนุนนี้ คือ

" เยาวรูปหน้าหนุ่มเพื่อ	ในวงศ์ กระจุกแอส
แม่ปราศวิทยาทรง	เลื่อมเศร่า
ทองกวาวคอกกาษคอง	แดงป่า
เสียดลินรินรสเร่า	คั้งนี้ไครชม "

เรื่องวิชาเท่าที่เกี่ยวกับความรู้และการศึกษานั้น ผมจะโลกกล่าวในตอนที่ ๓ ว่าควม "การให้ศึกษาศิลปะ" คอไป ในที่นี้จะบรรยายชยควมในเรื่องสุขภาพของร่างกายและจิต กับการปลูกเพาะนิสัยสันคานที่ดี ว่าเป็นทรัพย์สินสำคัญที่ผู้ใหญ่พึงมอบให้เยาวชนในสมัย อยางไรบ้าง

การฝึกหัดเลี้ยงบุตรคั้งแต่เป็นทารกจึงถึงเติบโตให้มร่างกายแข็งแรงนั้น ก็เป็นการให้ทรัพย์สินที่ดีที่สมควรแก่บุตร เพราะ "อโรคา ปรมา ลากา" เรื่องนี้เป็น

สัญชาติญาณของทั้งสัตว์และมนุษย์อยู่แล้ว สำคัญอยู่แต่ว่ากระทำถูกวิธีหรือไม่ เช่น การเลี้ยงทารกควายนมมารคานั้น ถือเป็นหลักไค้แน่ว่าเป็นการเลี้ยงควยอาหารอันประเสริฐสุด คนสมัยก่อนมีการศึกษาน้อย เฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง และมีความต้องการทางเศรษฐกิจทำนองมีกันน้อย ฉะนั้น แม้จึงเลี้ยงลูกอ่อนควายนมแม่ ถ้าเมื่อใดไม่สามารถกระทำไค้ควยตนเอง ก็ต้องหาแม่นมมาให้นมแทน สมัยนี้ ผู้หญิงโดยมากที่อยู่ในเมือง ไค้ศึกษาเล่าเรียนบ้าง บางคนถึงขั้นสูง ๆ และก็ออกทำงานนอกบ้านประกอบอาชีพเพื่อให้ไค้ชีวิตที่เรียนมา แม้ว่าจะมีลูกอ่อน ก็ยังไปทำงานนอกบ้าน บางก็อ้างว่า สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนี้ รักษตัว ต้องออกไปทำมาหากินทั้งตัวและเมีย และสมัยนี้แม่อยากไค้แม่นม ก็หายากเต็มที ฉะนั้น สภาพการณ์ก็เป็นที่ว่า ทรัพย์สินำนมแม่อันประเสริฐนี้ ทารกในเมืองมักจะได้รับน้อยลง แต่เข้าใจว่าตามชนบทและในถิ่นที่ยากจนในเมือง แม้ยังให้นมลูกอยู่มากพอใช้ อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้วิทยาศาสตร์และธรรมชาติก็ยังไม่พอไค้กูกูลทารกของพวกเราอยู่บ้าง คือ มีน้ำนมโค นมผง ที่มีคุณค่าพอประมาณช่วยไค้บ้าง แต่ก็แพงพอใช้ และมีคนเป็นส่วนมากไม่เข้าใจเลือกระหว่างนมที่คิ กับนมที่ไม่เหมาะสำหรับทารก นมชั้นหวานหรือหางนมก็ไค้ให้ทารกกินกันอยู่มาก ข้อสุดท้ายนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาลและเทศบาล ที่จะอบรมประชาชนและโดยเฉพาะแม่ลูกอ่อนให้มีความรู้พอ และช่วยสนับสนุนทางการเงิน ถ้าฐานะเศรษฐกิจของแม่ลูกอ่อนนั้นไม่อำนวยให้หาทรัพย์สินำนมมามอบให้ทารกของคน

ระยะต่อไปที่ควรระวังเป็นพิเศษเกี่ยวกับสุขภาพของเด็กคือ ระยะที่เด็กมีอายุระหว่างหกเดือนถึงหกขวบ เพราะในระยะนี้ ต้องการอาหารที่เหมาะสมให้เด็กกิน จึงจะทำให้ร่างกายแข็งแรง และจิตใจแข็งแรงสมบูรณ์พอที่จะเป็นทุนให้เติบโตไค้คิตลอดชีวิต ฉะนั้นในประเทศไทยเราพวกเรามากจะให้อาหารที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กที่หย่านมใหม่ ๆ เช่นคนจนก็ให้ข้าวบดผสมเกลือ คนที่มั่งมีก็ยังไม่พนข้าวบด แต่เติมกับข้าวชนิดที่ผู้ใหญ่กินอร่อย แต่ไม่คุณแก่การพัฒนาเติบโตของเด็ก ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลจะต้องกระทำกรหลายอย่างซึ่งรวมทั้งการสุศึกษา การให้บริการสาธารณสุข สาธารณูปโภค เพื่อแก้ไขป้องกันเรื่องนี้ ตลอดจนสนับสนุนในโครงการพัฒนาให้ประเทศเราสามารถผลิตนมโคสดไค้บริโภคทั่วถึงกันควยราคาขอมเยา และอาหารประเภทไข่โลกเช่นเดียวกัน ต้องผลิตให้มากและราคาถูกพอสำหรับเลี้ยงเด็ก ผลไม้สดก็ควรปลูกฝังนิสัยเด็กให้รับประทานเสียแต่เนิ่น ๆ

โภชนาการที่ถูกสุหลักขณะนี้ เป็นทรัพย์สินำนมประเสริฐที่เราจะต้องมอบให้ลูกหลานเราจึงถึงอย่างน้อยระยะที่ร่างกายและสมองหยุดเติบโต ระหว่างอายุประมาณ ๑๒ ถึง ๒๐ ขวบ พวกเรามากจะนั่งนอนใจและโอ้อวดว่า เมืองไทยมีข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ไม่มีใครอดตาย แม้จะจนแสนจน ความเข้าใจเช่นนี้บางครั้งทำให้เราหลงละเลยหลักโภชนาการซึ่งไค้พิสูจน์แล้วว่าเรามีหน้าที่ไม่ไค้แค่ให้เด็กอิ่มท้องอย่างเดียว ต้องให้กินอาหารที่เป็นคุณค่าและมีธาตุต่าง ๆ

สมคูลกัน เฉพาะอย่างยิ่งธาตุโปรตีน และต้องงกเว้นสิ่งที่เป็นโทษสำหรับวัยเด็ก เช่น รสเผ็ด
จัด เป็รียวจัด เป็นต้น พิจารณาในแง่นี้ แม่แต่ในพระนครและในบ้านที่มั่งคั่งสมบูรณ์ เราก็ไม่
ได้ให้อาหารแก่เยาวชนของเราอย่างถูกต้องและเพียงพอ และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลอีกที่จะ
ต้องเอาใจใส่ทำการพัฒนาประเทศในเรื่องโภชนาการ ซึ่งรวมทั้งการอนามัยโรงเรียนด้วย
เป็นลำดับสำคัญสูง เพราะเป็นหลักเบื้องต้นแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งหมด

จิตสำคัญยิ่งกว่ากายฉันใด สุขภาพจิตของเด็กก็สำคัญฉันนั้น และเป็นทรัพย์สิน
ประเสริฐที่เรามีความรับผิดชอบจะต้องให้แก่ลูกของเรา บัญญัติที่จะทำให้สุขภาพจิตดีมีได้
กล่าวมาบ้างแล้วในคานโภชนาการ เฉพาะอย่างยิ่งในรุ่น ๒ เกือบถึง ๒ ขวบ แต่มีปัจจัยอื่น
อีกหลายประการภายในครอบครัวที่พ่อแม่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กได้ เช่น ความรักเด็ก ความ
สามัคคีปรองคองระหว่างพ่อแม่ ความสนิทสนมระหว่างพ่อแม่กับลูก เป็นต้น ถ้าพ่อแม่ทะเลาะ
กันเป็นนิจสิน หรือพ่อทิ้งแม่ไปด้วยเหตุประการใดก็ตาม หรือเด็กต้องพรากจากแม่ไปนาน ๆ
เช่นนี้ ก็เป็นอันตรายแก่จิตของเด็กในปัจจุบันและอนาคต

นิสัยและสันดานของเด็กที่ได้อบรมมาดี จะเป็นทรัพย์สินล้ำค่าติดตัวเด็กไป
ตลอดชีพ ฉะนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่พึงมอบให้ เช่นนิสัยไม่เห็นแก่ตัว โอบอ้อมอารีแก่ผู้อื่น นิสัย
รักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การไม่รังเกียจเหยียดคนต่างคอมมูนีอื่นเพราะสัญชาติ ศาสนา
ผิว หรือชั้นวรรณะ ความขยันหมั่นเพียร อุทิศหะบากบัน ความมานะอดทน ความมีระเบียบ
ความสะอาด ความมีใจเป็นนักกีฬา แพ้เป็นชนะเป็น ความใฝ่รู้ ใฝ่หาความจริง และใฝ่หา
ความประเสริฐ ความรักศิลปะและสิ่งงามสิ่งไพเราะ นิสัยสันดานเหล่านี้เพาะได้ยาก และ
การปฏิบัติของพ่อแม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างนั้น จะเป็นเครื่องช่วยไ้มาก ตัวอย่างเช่น นิสัยอ่าน
หนังสือ (แทนที่จะเพ่งดูแต่โทรทัศน์) พ่อแม่ช่วยไ้มากโดยเริ่มอ่านให้เด็กสนใจตั้งแต่อายุน้อย ๆ
ประมาณสี่ขวบขึ้นไป

ทรัพย์สินที่พึงมอบให้เยาวชนในหัวข้อตอนนี้ ท่านจะสังเกตได้ว่าบางอย่างก็ต้องเสีย
สละและเกี่ยวกับเศรษฐกิจอยู่บ้าง แต่ส่วนมากเกี่ยวกับน้ำใจ ความวิริยะพากเพียร และสติ
ของผู้ใหญ่

จักให้ที่มีครองที่สมควร

สมัยนี้ การที่จะนำคำพระมาแนะนำผู้ใหญ่ให้จักให้บุตรหลานของคนมีคู่ครองที่
สมควรแบบประเพณีโบราณนั้น เห็นไม่สำเร็จไ้มากรายนัก เพราะแม้ว่าผู้ใหญ่จะตั้งใจจักให้
สักเพียงใด การคลุมถุงชนหรือแม่แต่การชักนำด้วยอุบายนานาประการ ก็คงจะไปสะดุดกับหลัก
เสรีภาพในการเลือกคู่ ซึ่งแพร่หลายไปพร้อมกับระดับการศึกษาของเยาวชนทั้งชายและหญิง

แม้ว่าในท้องถิ่นที่ยังนับถือประเพณีโบราณ อาจจะมีปฏิบัติเหลืออยู่บ้าง

✓ แต่ถ้าวัดใจความข้อนี้ให้กว้างและให้เข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า หน้าที่รับผิดชอบของผู้ใหญ่ต่อผู้เยาว์ในข้อนี้ ยังคงมีอยู่ในสังคมแต่ก่อน ความต้องการทางเศรษฐกิจมีน้อย ฉะนั้น เพื่อความปลอดภัยจากธรรมชาติทางเพศจึงมีกำลังกดดันสูง ผู้ใหญ่ท่านจึงพยายามจัดให้บุตรหลานเป็นฝั่ง เป็นฝา กันเสียแต่อายุไม่มากนักทั้งหญิงและชาย ในปัจจุบันนี้ เฉพาะอย่างยิ่งในกรุง คนเราจะมีเรือน ต้องคิดหนักคิดหลังหลายอย่าง การเรียน เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย การเลี้ยงชีพ เป็นเรื่องที่จะต้องนำมาคำนึง ฉะนั้น หมู่สาวปัจจุบันนี้จึงแต่งงานกันช้ากว่าแต่ก่อน แต่หลังธรรมชาติทางเพศนั้นคงจะไม่หย่อนกว่าเดิม ฉะนั้น เมื่อเยาวชนของเราควรมีคูครองที่สมควรต่อเมื่อถึงเวลาสมควรแล้ว ผู้ใหญ่และเยาวชนควรจะปฏิบัติอย่างไรในระยะที่รอให้ถึงเวลาสมควรมัน

ในความเห็นของผม ผู้ใหญ่มีหน้าที่ให้ความรู้เรื่องเพศแก่เยาวชน และควรจะทำเสียตั้งแต่ก่อนที่ธรรมชาติทางเพศจะมีกำลังแรงสูง ผู้ใหญ่ที่นี้หมายถึง พ่อแม่และครูอาจารย์ และความรู้เรื่องเพศนั้น ควรแบ่งออกเป็นความรู้ทางชีววิทยา (เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยรุ่น) ความรู้ทางอนามัย (เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา) และความรู้ทางศีลธรรม (เพื่อให้ยับยั้งใจได้)

ในเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและเรื่องที่ถูกกั้นยากงั้นนี้ ความสนิทสนมระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชนเป็นปัจจัยสื่อสารอันสำคัญนัก นิสัยสันดานที่เพาะมาแต่เด็ก ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะถ่ายทอดหลักให้เยาวชนทราบและยึดถือว่าสิทธิและหน้าที่ระหว่างคนต่อคน หญิงกับชาย เมื่อกับตัว นั้น มีอยู่อย่างไบบ้าง และผลของการล่วงประเวณี หรือความสำส่อน จะมีอย่างไรแก่สุขภาพของแต่ละคน จะมีอย่างไรสำหรับทารกที่อาจจะเกิดขึ้นมา และผลจะมีอย่างไร เมื่อภายหลังจากการสำส่อนแล้ว แต่ละคนจะพบคนที่ตนรักคนบูชาเขาจริง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาเรื่องเพศนั้น ควรจะช่วยให้เยาวชนรู้จักความแตกต่างกันระหว่างความรัก กับ ราคะ-ศันทหา ระหว่างความรักกับความคลุมหลงในรูปรสกลิ่นเสียง

เครื่องมือในการกำกับไม่ให้เยาวชนของเราเดินทางไปในค่านิยมเสียก็มีอยู่บ้าง ทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ใหญ่จะต้องป้องกันไม่ให้เยาวชนมีเงินสำหรับจับจ่ายจนเหลือเฟือ การยับยั้งจำกัดทรัพย์แก่เยาวชนบางโอกาสก็เป็นของดี

ถ้าเยาวชนของเรามีเวลาว่างมาก ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ก็ยังสมควรจะช่วยให้เยาวชนนั้นใช้เวลาว่างไปในทางที่จะชมธรรมชาติทางเพศได้ด้วยการเรียนหนังสือ การเล่นกีฬา การเข้าชุมนุมแบบที่อังกฤษเรียกว่า Youth Club การร่วมกันประกอบ

สาธารณประโยชน์ เช่น อาสาสมัครไปช่วยคนจน คนพิการ เป็นต้น เหล่านี้ช่วยป้องกันความเสียหายทั้งในเรื่องนี้และเรื่องอื่น ๆ

ข้อสำคัญที่สุดคือ ผู้ใหญ่ฟังกระทำกระหมึกกระเมี้ยน ประหนึ่งว่า ถ้าพูดถึงเรื่องเพศแล้วเป็นเรื่องลึกลับมหัศจรรย์ ผู้ใหญ่ทำได้ เด็กไม่เกี่ยว การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการข่มขู่ให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น อีกประการหนึ่ง ผู้ใหญ่ไม่ฟังเอาต้นเหตุปลายเหตุมาปะปนกัน หรือจับเรื่องเล็กสำคัญว่าเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าพวกเราเพียรแต่พูดกันว่า เด็กสาว ๆ อยาใส่กระโปรงสั้นนัก เด็กผู้ชายอย่าไว้ผมยาวนัก คำถามก็จะเกิดขึ้นว่า ทำไม คำตอบปกติก็จะเห็นว่า เพราะผิดประเพณีของไทยเรา แต่คำตอบชนิดนี้เป็นคำตอบชนิดบายเบี่ยง เรื่องผมยาวผมไม่รู แต่เรื่องกระโปรงสั้นเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่บางคนอาจจะมึใจอกุศล คิดเรื่องเพศเสียก่อนที่เขาจะคิดถึง และแท้จริง เรื่องความนิยมในการแต่งกาย ก็หมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลสมัย ไม่มีแบบใดยั่งยืน ผมเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก ไม่ควรเอาใจใส่จนเกินไปไหน ควรมุ่งเพ่งเล็งแต่ในสาระสำคัญกันดีกว่า

ให้เด็กศึกษาศิลปะวิทยา

ความสำคัญของการศึกษาต่อเยาวชนนั้น เห็นจะไม่ต้องบรรยายให้ละเอียดในห้องประชุมคุณวุฒสถานี้ เพียงแต่เชิญสุภาพสตรีโลกนิคมบาทเดียวเห็นจะพอ

ความรู้ทุกอย่างจำเป็น	สินทรัพย์
คิดค่าควรเมืองนับ	ยิ่งไซ้
เพราะเหตุจกอยู่กับ	กายอาต-มานา
โจรจกเบ็สนบไค	เรงรูเรียนเอา

✓ กล่าวโดยส่วนรวม การศึกษากับเศรษฐกิจนั้น เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีผลต่อกันอย่างสนิท คือ ถ้าการศึกษาของชาติดี แรงงานของชาติก็ดีตาม และจะช่วยเศรษฐกิจของชาติให้ดีขึ้นด้วยกลับกันถ้าการศึกษาของชาติเลว แรงงานก็เลวตาม และเศรษฐกิจของชาติก็ยิ่งเลวลง อีกประการหนึ่ง การพัฒนาการศึกษานี้ ยังช่วยการพัฒนาเศรษฐกิจได้ถึงสองนัยะ คือ นอกจากจะช่วยให้เศรษฐกิจส่วนรวมก้าวหน้าขึ้นแล้ว ยังเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะกระจายทรัพย์สินและรายได้ให้ทั่วถึงกัน ทำให้เด็กทุกคนมีโอกาสหาความเจริญได้เสมอเหมือนกัน

ในสมัยปัจจุบัน การศึกษาของประเทศไทยเรานี้ ตัวปัญหาวิ่งเร็วกว่าการแก้ไข ขบปัญหา ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เด็กที่เข้าโรงเรียนในระยะอายุต่าง ๆ มีอัตราส่วนต่ำกว่าเมื่อสิบปีก่อน และเด็กส่วนใหญ่พื้นฐานความรู้ชั้นประถมศึกษาต่าง ๆ ค่อยกว่าในอดีต แม้ว่าจะมีวิชา

ที่เรียนมากกว่าเดิมก็จริง ข้อนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ซึ่งในกรณีนี้คือรัฐบาลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่จะแก้ไขสถานการณ์พัฒนาการศึกษาเป็นอันดับสูง จะแก้ว่าเศรษฐกิจไม่อำนวยไม่ได้ เพราะถ้าเศรษฐกิจไม่อำนวยการศึกษา ความเลื่อมในการศึกษาจะยิ่งทำให้เศรษฐกิจจมลึกลงไป

✓ แต่ในการแก้ไขปัญหาค่าศึกษานั้น ต้องยอมรับว่าทรัพยากรที่จะนำมาใช้นั้น มีจำกัดจำเป็นต้องจัดการให้ทั้งเงินและคน และสถานที่ ใ้ค่าประโยชน์สูง ในการนี้ การจัดระเบียบราชการภายในกระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ การแบ่งหน้าที่ที่รับผิดชอบออกไปเป็นหลายกระทรวง ระบบการจัดและควบคุมครู ตลอดจนรายได้อของครู ระบบครูสภาทั้งระบบ ตลอดจนการปฏิบัติงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ ควรจะเป็นเรื่องที่เราทั้งหลายทุกฝ่ายมาร่วมกันพิจารณาอย่างปราศจากอคติ และโดยเล็งผลส่วนรวม ในเรื่องนี้ พวกเราทั้งหลายทุกฝ่ายอาจจะต้องสละความหยิ่งดั่งบาง ถอนตนให้มากไม่ถึงขั้นวิมานะ ไม่พะวงคิดแต่ว่าเราเป็นครูบาอาจารย์ชั้นสูงจนแก่เฒ่าปานนี้แล้ว พุคะอะไรออกไปจะต้องถูกหมก ครูเก่าก็รับผิดชอบได้เหมือนกัน เพราะเราทุกคนรับผิดชอบต่อเยาวชนทั้งชาติ

การพัฒนาการศึกษาในชนบทนั้น มีสาระสำคัญพิเศษสองประการ คือประการที่หนึ่ง เด็กนักเรียนมักจะออกจากโรงเรียนไปเป็นอันมากเมื่อครบวาระการศึกษากาตบังคับ และอีกประการหนึ่ง คือครูที่สอนวิชาที่สำคัญ ๆ มักจะขาดแคลนหายาก

ทราบใจที่นักเรียนในชนบทละการศึกษาไปตั้งแต่อายุน้อย ทราบนั้นความรู้ที่จะคิดตัวเยาวชนไปยอมไม่แน่นแฟ้น ไม่ซำกั้ลิม กลับสูญไป ในกรณีเช่นนี้ จนกว่าเราจะสามารถจะระดมกำลังทางเศรษฐกิจ สร้างครู สร้างโรงเรียนให้พอที่จะขยายการศึกษากาตบังคับ เราจะต้องพยายามติดตามนักเรียนเก่าไปให้การศึกษาเพิ่มเติม และควรพยายามแทรกความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่อาชีพของนักเรียนรุ่นใหญ่นี้จริง ๆ เพื่อเป็นที่สนใจแก่เขา เพราะเขาเห็นประโยชน์ทันตา การจัดงาน ติดตามฝึกฝนเยาวชนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ให้ได้ศึกษาอบรมนี้ ควรจะกระทำทั้งในชนบทและในกรุง ทั้งในด้านเกษตรและอินกรุง ทั้งในด้านเกษตรและในด้านช่างฝีมือ

ความขาดแคลนครูวิชาสำคัญๆ ในชนบท เป็นผลร้ายแก่เยาวชนในท้องถิ่นนั้นยิ่งนักวิธีแก้เห็นจะต้องกระทำหลาย ๆ ทาง คืออาจจะใช้วิธีเศรษฐกิจชักจูงให้ครูดีไปสูชนบทโดยให้รายได้เพิ่มขึ้นประจำตำแหน่ง และอาจจะใช้วิธีอาสาสมัครส่งบัณฑิตดัดเวียกันไปสอนในชนบทแต่ละคนเพียงระยะสั้น ๆ จนกว่าเราจะแก้ปัญหาเหล่านี้สำเร็จ ต้องอาศัยวิธีเสาะแสวงหาช่างเผือกจากป่า คือนักเรียนที่เรียนดีพิเศษในชนบท ส่งเสริมให้ไ้ย้ายไปเรียนในโรงเรียน

ที่ดีในกรุงต่อไป

สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคตของไทยเรา แสดงว่าคนไทยเราจะต้องใช้วิชาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นทุกที แม้แต่ในการเกษตร เนื่องจากประชากรของไทยเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว และที่ดินเพาะปลูกมีอาณาเขตกว้างกัก การเพิ่มพืชผลด้วยวิธีขยายเนื้อที่เพาะปลูกซึ่งเคยทำกันมาแต่ก่อน จะกระทำต่อไปไม่ได้มานาน จะต้องหันไปใช้วิธีใช้เนื้อที่น้อย เพาะปลูกให้ได้ผลมาก วิธีนี้จะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวกับการใช้น้ำ การบำรุงดิน การปราบศัตรูพืช การคัดค้านพันธุ์พืช และการเก็บรักษาพืชผล เป็นต้น ในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมก็เช่นเดียวกัน ความรู้ทางช่างโลหะ ช่างกล ช่างไม้ ช่างสำรวจ และช่างอื่น ๆ เราจะต้องใช้มากขึ้นทุกวัน แม้ในด้านการเลขานุการ การจัดทำบัญชี การควบคุมงาน การอำนวยการ หรือในราชการแต่ละด้าน ความรู้ในด้านวิชาชีพ มีความสำคัญมากขึ้นทุกที ในทุกระดับและทุกแขนงงาน คนที่รู้แค่เพียงหนังสือเช่นเคยที่เรียนสำเร็จประโยคมัธยมตอนต้นหรือตอนปลาย ถ้าจะหางานทำ จะต้องมีความรู้วิชาชีพประกอบ มิฉะนั้น จะหาทางประกอบอาชีพยากขึ้นทุกที และพิจารณาจากการประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น เหมืองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม หรือพ่อค้า ธนาคารหรือพยาบาล คณะมัธยมอาชีพหรือวิชาชีพ ยังขาดแคลนอยู่มาก

ฉะนั้น การอำนวยการศึกษาด้านอาชีพ จึงมีความสำคัญเป็นพิเศษในสมัยพัฒนาเศรษฐกิจนี้ และนอกเหนือไปจากที่รัฐบาลจะระดมกำลังเงินและกำลังคนเพิ่มจากการศึกษาด้านอาชีพนี้แล้ว ผู้ปกครองเด็กและครูบาอาจารย์เอง ควรจะใช้วิธีอันแยบคายแนะนำให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการศึกษาระเภทนี้ยิ่งขึ้นทุกวันนี้ เด็กนักเรียนชั้นมัธยมส่วนใหญ่มักจะมุ่งหมายที่จะเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้ปริญญา แต่มีนักเรียนเป็นอันมากที่จะไม่สามารถเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ มิใช่เป็นเพราะรัฐบาลไม่สามารถขยายมหาวิทยาลัยรับนักเรียนชั้นอุดมเพิ่มขึ้น แต่เป็นเพราะพื้นฐานความรู้และความสามารถของนักเรียนจำนวนมากไม่เหมาะสมสำหรับการศึกษามหาวิทยาลัย ถึงเมื่อหลุดเข้าไปศึกษาได้ในมหาวิทยาลัย ก็มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่เรียนไม่สำเร็จ ต้องคัดชื่อออก เป็นการเสียเวลา และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เหตุฉะนั้น แทนที่จะพยายามเรียนเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย นักเรียนจำนวนหนึ่งนี้ ควรจะได้รับคำแนะนำให้เรียนเพื่อใหจบชั้นมัธยมอาชีพหรือชั้นวิชาชีพแต่ทั้งนี้ รัฐบาลจะต้องจัดการอำนวยการสอนทางอาชีพศึกษาให้ได้จริงจัง ๆ ประการหนึ่ง และวางอัตราเงินเดือนสำหรับรับนักเรียนที่สำเร็จวิชาชีพให้เหมาะสมและให้มีอนาคตที่พอสมควร

อาชีพศึกษาทางคานเกษตรนั้นยังมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย และสำหรับระบบเศรษฐกิจที่เราจะมีต่อไปอีกในอนาคต ปัญหาเรื่องครู ปัญหาเรื่องการศึกษา และปฏิรูปทางหลักสูตร เป็นเรื่องที่เราจะต้องแก้ไขโดยเร็ว

หลักสูตรและวิธีสอนไม่ว่าจะเป็นชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นอาชีพหรือสามัญ ถ้าเรายึดถือใช้แบบเดียวกันทั่วประเทศ ผมเกรงว่าจะไม่ได้ผล เพราะ ประเทศไทยเราแต่ละท้องถิ่นก็มีลักษณะเศรษฐกิจแตกต่างกัน บางถิ่นนักท่องเที่ยว บางถิ่นนัก ทางเหมืองแร่ และทำไร่ ทำสวน เราน่าจะจัดหลักสูตรและวิธีสอนให้เข้ากับลักษณะของแต่ละ ท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจและสนใจแก่นักเรียนให้ดี เช่น เอาใจทักเลขเรื่องน้ำไหลออก จากท่อประปาไปให้เด็กในถิ่นที่ไปมีน้ำประปา จะยุ่งยากแก่ความเข้าใจของเด็ก การสอน วิทยาศาสตร์เบื้องต้นที่มีตัวอย่างเกี่ยวกับดิน น้ำ และพืช จะเป็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ แก่นักเรียนในถิ่นที่ทำนาทำสวนแม้จะเป็นเด็กชั้นประถม มากกว่าที่แนะนำวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยว กับโรงเรียนอุตสาหกรรมหรือไฟฟ้าที่เด็กไม่เคยเห็น

การศึกษาชั้นอุดมศึกษานั้น แตกต่างกับการศึกษาชั้นมัธยมอยู่หลายประการ ทั้งในด้าน วิทยของนักเรียน ในด้านวิชาที่เรียน กับวิธีเรียน นักเรียนมหาวิทยาลัยอยู่ในวัยที่เกือบจะเป็น ผู้ใหญ่แล้ว ควรจะให้มีโอกาสสภาพและความรับผิดชอบในตนเองเพิ่มขึ้น เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ ได้จริง ๆ และเป็นนิสัยได้จริง ๆ การเรียนก็ควรจะเป็นไปในรูปเรียนด้วยตนเองมากกว่า ที่จะฟังครู นักเรียนกับครูในชั้นอุดมศึกษา ควรจะมีสายสัมพันธ์กันวิชาการศึกษาสองทางคือ จากครู ไปสู่นักเรียน และจากนักเรียนไปสู่ครูด้วย มิใช่ครูเป็นผู้บอกสอนนักเรียนอย่างเดียวแบบในชั้น มัธยม และวิชาที่เรียนในชั้นอุดมศึกษานั้น ก็เป็นวิชาชั้นสูง มิใช่ว่าใครที่สำเร็จมัธยมศึกษาแล้ว จะสามารถเรียนได้สำเร็จทุกคน ฉะนั้น จึงควรมีการคัดเลือกความสามารถเบื้องต้นเสียก่อน ให้แน่ใจว่าจะไม่เสียเวลาเปล่า ทั้งที่ไต่กล้วมาแล้วข้างต้น

การรับนักเรียนเข้าเรียนชั้นอุดมศึกษาในแขนงวิชาต่าง ๆ นั้น จำเป็นจะต้อง พิจารณาถึงความต้องการทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย หากไม่คำนึงถึงข้อนี้ ต่อไปไม่ช้าจำนวน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกมาจะไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม อาจจะมี บัณฑิตบางจำพวกที่ผลิตไต่ล้นออกไป เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ครูศาสตร์ เกษตรศาสตร์ เป็นต้น และขณะเดียวกันบัณฑิตบางจำพวกอาจจะล้นตลาด ฉะนั้น การวางแผนการศึกษาชั้นอุดม จึงควรระมัดระวังข้อนี้เป็นพิเศษ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ สภาผู้แทนราษฎรได้รับหลักการร่างกฎหมายจัดตั้งมหาวิทยาลัย ขึ้น ซึ่งถ้าเป็นไปตามที่ทราบกันจากข่าว นึ่งสื่อพิมพ์แล้ว จะมีลักษณะแตกต่างไปจากมหาวิทยาลัย อื่น ๆ ในปัจจุบัน คือผู้ที่เข้าศึกษาไม่ต้องสอบแข่งขันหรือคัดเลือก เพียงแต่มีความรู้ระดับ ม.ศ.๕ หรือเทียบเท่าก็พอ วิธีการศึกษาก็ไม่บังคับให้เข้าฟังคำสอนหรือเข้าชั้นหรือสัมมนาฝึกฝน นับว่า ถ้าสอบได้ไต่ครบหลักสูตรสี่ปี ก็ไต่ปริญญา และส่วนมากของวิชาที่จะให้เรียนในมหาวิทยาลัยนี้ เป็นสังคมศาสตร์

ในปัจจุบันนี้ ผมยังไม่ได้เห็นหลักสูตรและเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ที่จะจัดขึ้น สำหรับมหาวิทยาลัยนี้ และยังไม่ทราบว่ามาตรฐานของการสอบไล่จะเป็นอย่างไร ทราบจากการสนทนากับท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้เสนอและผู้สนับสนุนว่า จะพยายามให้มาตรฐานของมหาวิทยาลัยนี้สูง เทียบกับมหาวิทยาลัยปัจจุบัน

แต่มีปัญหาคือผมเห็นควรที่จะเสนอหลายประการที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย คือ

- (๑) เมื่อนักศึกษาไม่คงสอบแข่งขันคัดเลือกเข้ามา ก็เท่ากับว่าต่อไปนี้นักศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จะมีสองประเภท ประเภทหนึ่งต้องสอบคัดเลือกเข้าอีกประเภทหนึ่งไม่ต้อง ประเภทหลังนี้อาจจะเป็นผู้ที่พยายามสอบคัดเลือกเข้าที่มหาวิทยาลัยอื่นแล้ว แต่ไม่สำเร็จ จึงมาเข้ามหาวิทยาลัยใหม่นี้ เช่นนี้น่าเกรงว่าคุณสมบัติเบื้องต้นของนักศึกษามหาวิทยาลัยใหม่จะน้อยกว่านักศึกษาอื่น ๆ โดยทั่วไป
- (๒) เมื่อวิธีการศึกษาก็ไม่เข้มงวดก็ไม่ต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างนักศึกษากับอาจารย์หรือไม่เข้มงวดก็ไม่ต้องมีการอ่านตำราโดยกว้างขวางแบบในมหาวิทยาลัยปัจจุบันคงจะมีการสมัครสอบไล่อย่างเลียงโซคมิโซนอย และถ้าจะรักษามาตรฐานในการสอบไล่ให้เท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยปัจจุบัน ผมเกรงว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนี้ จะมีเป็นจำนวนน้อย และถ้าผลิตบัณฑิตออกมาได้เป็นจำนวนน้อยเทียบกับจำนวนผู้ที่เข้าศึกษาแล้ว ปัญหาที่จะมีว่า
 - (ก) จะคุ้มกับการที่รัฐบาลจะลงทุนสร้างมหาวิทยาลัยใหม่นี้หรือไม่ และ
 - (ข) จะเป็นภาระชักจูงให้เยาวชนเป็นจำนวนมากหลงเข้าไปอีกหรือไม่ ว่า คนควรจะใช้เวลาเรียนในมหาวิทยาลัยนี้แทนที่จะไปเรียนวิชาชีพหรือทำงานประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจ
- (๓) เมื่อมหาวิทยาลัยนี้ตั้งขึ้นโดยมีเหตุผลทางการเมืองเพื่อป้องกันแก้ไขคำร้องทุกข์ของนักเรียนว่ารัฐบาลไม่จัดให้เขาเรียนมหาวิทยาลัย คือไปแม้ว่าจะพยายามรักษามาตรฐานการสอบไล่ไว้ แต่มีการผลิตบัณฑิตได้น้อยคน นักศึกษาเหล่านี้จะมีรองเรียนต่อไปอีกหรือว่า รัฐบาลกักกันไว้ไม่ให้คนสำเร็จการศึกษา และรัฐบาลจะใช้เหตุผลทางการเมืองอีกหรือไม่ที่จะทำให้ใจอ่อนหย่อนมาตรฐานลงมาจริง ปัญหาต่อไปก็คงจะเกิดขึ้นในแง่ความแตกต่างระหว่างคุณค่าปริญญาของมหาวิทยาลัยนี้กับปริญญาของมหาวิทยาลัยปัจจุบัน

ผมเข้าใจปัญหาเหล่านี้และปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยดังกล่าว
ยังไม่ได้มีการอภิปรายกันใหม่ถี่ถ้วน เพื่อประโยชน์ของเยาวชน และเพื่อประโยชน์ของเศรษฐกิจ
ผมเห็นว่าควรจะได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และเมื่อเห็นช่องทางปลอดโปร่งแล้ว
จึงควรจะดำเนินการไปแต่ตราบดีที่ยังไม่มีการคิดให้รอบคอบและอภิปรายกันให้แน่นอน การควน
ดำเนินการไปก่อนแล้วหวังไปแก้ปัญหาที่หลัง จะทำให้การดำเนินงานราบรื่นไคยาก และอาจ
เป็นผลร้ายแก่เยาวชน และแก่เศรษฐกิจของชาติได้โดยง่าย

✓ ห้ามความชั่ว ส่งเสริมความดี

ความสำคัญของการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้อยู่ในศีลธรรม ไท้กลัวบาป ให้ประพฤ
ติในทางดีงามนั้น ย่อมเป็นที่เข้าใจซ้ค้แจ้กัันอยู่แล้ว และพ่อแม่ ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ใหญ่ใน
ราชการยอมเข้าใจดี และถือเป็นการรับผิดชอบที่จะพยายามพร้าสอน อบรมเยาวชนในทางที่ดี
อยู่เป็นเนืองนิจ

แต่ความรับผิดชอบในเรื่องนี้ มิได้จำกัดอยู่ที่คำพูด คำอบรม คำสั่งสอน พ่อแม่ที่
พูดเป็นนิสสัย แม่จะพร้าสอนเด็กมิให้พูดปล้กัศกั เทาไค แต่เด็กเห็นตัวอย่างผู้ใหญ่พูดอยู่คำคำ
เด็กนั้นก็เห็นในไม้ซ้าว่า คำสั่งสอนก็เป็นคำสั่งสอน ส่วนการปฏิบัติเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เรื่อง
พูดนี้เป็นเพียงตัวอย่าง เรื่องเคี้ยว เรื่องลักขโมย เรื่องฉ้อโกง เรื่องเสพสุรามินเมา หรือ
เรื่องบาปอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน จะห้ามเยาวชนเว่ยปากอย่างเคี้ยวไม้ไค ผู้ใหญ่ต้องยับยั้งห้าม
ตนเองควย

✓ ทุกวันนี้ แทบทุกประเทศ เยาวชนประพฤตินไปในทางที่แปลก ที่เราเรียกกัน
ว่าชิปี แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปเรียกชื่ออย่างอื่นแล้วก็มี ซึ่งความจริงมีหลายประการ และหลายระดับ
เพราะบางพวกเสพยาเสพติดก็มี ที่ไม้เสพก็มี บางพวกสำสอนในทางเพศ แต่บางพวกก็ไม้สำสอน
แต่สรุบซ้อางของเหล่าชิปีนี้ก็ค้อ ผู้ใหญ่ทำปัญหาไว้ให้เยาวชนรุ่นเขา ผู้ใหญ่เอะอะก็จะรบรา
ฆ่ากัน ทำสงครามกัน ผู้ใหญ่สร้างปัญหาทางสังคมไว้มาก ทำให้มีคนมั่งมีเกินไป คนจนเกินไป
ผู้ใหญ่จัดชั้นวรรณะเรื่องผิวจนเป็นสงครามระหว่างผิว ผู้ใหญ่เสพสุราไคแต่ห้ามเยาวชนสูบกัฐูรา
ซึ่งเป็นพิษน้อยกว่าสุราเป็นไหน ๆ ผู้ใหญ่เคียดแค้นนัก แต่พวกเขาเยาวชนรักกัน และผู้ใหญ่พูด
อย่างหนึ่ง เยาวชนจึงหมกที่ฟังเสื่่อมศรัทธาสันนัับถือ

แม้ว่าเราจะไม่เห็นควยและไม่ศรัทธากับลัทธิของชิปี แต่คงจะมีน้อยคนนักที่สามารถ
โดยสุจริตใจที่จะปฏิเสธโดยสิ้นเชิงว่า ซ้อางของชิปีนี้ไม่มีมูลแห่งความจริง ฉะนั้น การกระทำของ
ผู้ใหญ่เป็นสิ่งสำคัญและพวกเขาจะหาวิธีแก้ไขการปฏิบัติของผู้ใหญ่นี้แหละ

ในระบบเศรษฐกิจที่เราเรียกว่าระบบพัฒนา คือระบบเร่งรัดให้เศรษฐกิจก้าวหน้าไปโดยเร็วนี้ เรามักจะเอาใจใส่ในค่านวัตกรรมค่อนข้างมากจนเกินควร และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ แม้จะเปลี่ยนไปในทางเจริญก้าวหน้า ก็ย่อมก่อให้เกิดความระส่ำระสาย ค่านิยมในหมู่ประชาชนอยู่มาก การครองชีพก็จะรัดตัวขึ้นทุกวัน การแข่งขันกัน การชิงตำแหน่งกันระหว่างคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาว จะมากขึ้นทุกที และเมื่อพัฒนาทางเศรษฐกิจได้ผลดีพอสมควร ก็ย่อมมีบางหมู่ที่ได้รับประโยชน์ทางทรัพย์สินเงินทองมากกว่าผู้อื่น ผู้ที่มีรายได้ทรัพย์สินมาก ย่อมใช้จ่ายมาก บางรายก็ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนถึงกับเกิดอภายมุขแบบใหม่ขึ้นทั่วไป ช่องทางที่จะยั่วชวนเยาวชนให้ลุ่มหลงในทางชั่วย่อมมีมากขึ้นเป็นธรรมดา การหลีกเลียงบาปและการประกอบคุณงามความดี จึงทำได้ยากขึ้นเป็นทวีคูณ

การคมนาคมระหว่างประเทศและภายในประเทศ วิทยุโทรทัศน์ สื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ สะดวกสบายยิ่งขึ้น ก็ยิ่งทำให้มีช่องทางยั่วชวนเยาวชนมากขึ้น โดยมากเป็นการเอาอย่างคนที่มีชื่อเสียง เป็น คาราวาทยนต์ หรือนักเพลง หรือเยาวชนบางคนที่มีรายได้สูงอย่างมหาศาล

✓ ภายในประเทศเล่า ตัวอย่างก็มีอยู่ ที่มีผู้สามารถกระทำบาปได้โดยไม่ต้องรับโทษที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ได้รับความสุขสำราญ บางเรือนใหญ่โต มีคนเคารพนับถือ กราบไหว้รอบค่าน มีความเค็ม และมีบุญบารมี เยาวชนส่วนใหญ่ย่อมอดเสียมิได้ที่จะรับนับถือให้เป็นยศชน

✓ ที่ผมกล่าวมานี้ มิใช่จะกล่าวด้วยความหมกหมอง แต่ใครจะเสนอว่า ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ในการที่จะห้ามเยาวชนมิให้ทำบาปและส่งเสริมให้ทำความดีความงามนั้น ยากขึ้นทุกวัน เฉพาะอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจเร่งรัดพัฒนา ผู้ใหญ่บางคนก็กล่าวว่า เราจะพัฒนาเศรษฐกิจให้สำเร็จก็ต้องยอมผ่อนผันให้การทำทุจริตบ้างนั้น เป็นผู้ใหญ่ซึ่งไม่รับผิดชอบเยาวชนถ้าจะต้องทุจริตกันจึงพัฒนาเศรษฐกิจได้แล้ว ผมว่าอย่าพัฒนากันเลย ปล่อยให้กินเผือกกินมันกันอย่างสุจริตก็ดีกว่า

ที่ผมกล่าวมาไม่หมกหมองนั้น ก็เพราะเท่าที่สังเกตดูเยาวชนทั้งในมหาวิทยาลัย ในโรงเรียนและที่อื่น ความบริสุทธิ์ใจและความกล้าบ่าบยังมิอยู่โดยทั่วไป ขอให้ผู้ใหญ่ชักนำให้ดี ชักนำด้วยการกระทำและความประพฤติเป็นตัวอย่าง อมาเขียงแต่ชักนำด้วยปากอย่างหนึ่งใจอย่างหนึ่ง

สรุป

ระบบเศรษฐกิจในระยะพัฒนานี้ ก่อปัญหาให้เยาวชนเป็นอันมากทั้งในค่านอาหาร ค่านอนามัย ค่านอุปนิสัย ค่านเพศ ค่านการศึกษาอบรม และในค่านความประพฤติ เป็นความ รับผิดชอบของผู้ใหญ่ทุกประเภทที่จะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาลาด้านนี้ นโยบายวางแผนครอบครัว ระวังชาติจะช่วยทำให้ปัญหาใหญ่ ๆ ผ่อนคลายลงบ้าง

อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบที่จะจัดระบบเศรษฐกิจและสังคมให้ดีไว้ ให้อนุชนมีปัญหาน้อยที่สุดที่จะทำได้ เพื่ออำนวยให้เยาวชนได้เติบโตและดำรงสมาชิวะอยู่ใน สังคมซึ่งเจริญด้วยสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความเมตตาปราณี.

ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาประเทศ

..... ปวย อี้ภากรณ์

๒๑ - ๒๒ - ๒๓ มกราคม ๒๕๑๒

ส ว ร บ า ญ

สตฺยคติ ซินแคลร์ ทอมป์สัน

ตอนที่ ๑. ลักษณะของคนดีชาวศรีทธา

คริสต์ธรรมกับพุทธธรรมผสม

ความจำเป็นของศรีทธา

หลักศีลธรรมประจำตัว

ทางไปสู่ธรรมคติ

หลักความเจริญแห่งสังคม

ตอนที่ ๒. ลักษณะของสังคมที่เจริญและหลักการพัฒนา

ทางเจริญของสังคม

คติในการวางแผนพัฒนาชาติ

(ก) ความสงบและการบริหารเรียบร้อย

(ข) เป้าหมายในการพัฒนา

๑. เพิ่มรายได้และสุขภาพปัจจุบันและอนาคต

๒. รักษาเสถียรภาพในการพัฒนา

๓. กระจายผลให้ทั่วถึง

(ค) ขบวนการดำเนินงานพัฒนา

(ง) อำนาจในการพัฒนา

ตอนที่ ๓. การพัฒนาคน

การศึกษาในระดับต่างๆ

การศึกษาอบรมนอกโรงเรียน

ตัวอย่างของผู้ใหญ่ในความประพฤติ

ความสำคัญของความรัก

ปาฐกถา อนุสรณ์ ชินแควร์ ทอมป์สัน ค.ศ. ๑๙๖๕

ศีลธรรมและศาสนาในการพัฒนาชาติ

.... ป่วย อังภาภรณ์

๒๑ - ๒๒ - ๒๓ มกราคม ๒๕๑๒

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

สกุทีชินแควร์ ทอมป์สัน

วิทยาลัยพระคริสตธรรมในประเทศไทยและสภาคริสตจักรในประเทศไทยได้
เกียรติแก่ผมอย่างสูง โดยเชิญให้แสดงปาฐกถาเป็นอนุสรณ์ครั้งที่หก สำหรับชินแควร์ ทอมป์สัน
ประจำปี ค.ศ. ๑๙๖๕ นี้ ปาฐกถาในชุดอนุสรณ์นี้ที่แล้วมาทั้งห้าท่าน เป็นศาสตราจารย์และ
มหาเปรียญผู้เชี่ยวชาญในศาสนธรรมและศาสนศาสตร์ทุกท่าน ปีนี้เป็นปีแรกที่ท่านผู้อำนวยการ
เรื่องนี้ได้นำเอาผู้ที่อยู่นอกศาสนจักรอย่างผมมาแสดงปาฐกถาอนุสรณ์ จึงทำให้ผมรู้สำนึกใน
เกียรตินี้เป็นพิเศษ และรู้สึกหวั่นไหวอยู่ว่า คำบรรยายนี้จะเป็นไปได้สมดังความประสงค์ของ
วิทยาลัยฯ และสภาคริสตจักรฯ หรือไม่ประการใด

วิลเลียม เจมส์ ชินแควร์ ทอมป์สัน เป็นศาสตราจารย์ซึ่งเข้ามาบำเพ็ญประโยชน์
สอนศาสนาที่วิทยาลัยนี้ตั้งแต่ปี ๒๔๕๐ ได้อุทิศสติปัญญาความสุจริตของทวนเพื่อศิษย์ใน
ประเทศไทยทั้งก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สองตลอดมาจนสิ้นชีวิต ท่านทั้งหลายคงจำได้ว่า
อาจารย์ชินแควร์ ทอมป์สัน ถึงแก่กรรมโดยอุบัติเหตุรถไฟ และในวันเดียวกันก่อนการ
เดินทางครั้งสุดท้ายของท่านนั้น ท่านได้ช่วยอนุเคราะห์มูลนิธิโรค เรือนที่ลำบากโดยแสดงปาฐกถา
โต้วาที เก็บเงินบำรุงมูลนิธินั้น อาจารย์ชินแควร์ ทอมป์สันได้ทำการค้นคว้าวิจัยวิชาศาสนา
เปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปรียบเทียบระหว่างพุทธธรรมและคริสตธรรมโดยละเอียด
เป็นที่น่าสรรเสริญยิ่งนัก เพราะประการหนึ่ง ครูบาอาจารย์ที่ประเสริฐนั้นย่อมไม่พึงพอใจใน
การสอนศิษย์ด้วยพื้นความรู้เดิมของตนแต่อย่างเดียว ย่อมต้องชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมด้วย
การศึกษาวิจัยสืบสาววิชาการอันเลิศค่านำมาเผยแพร่ต่อไปอย่างมีวางมือ อีกประการหนึ่ง เมื่อ
นักปราชญ์ทางศาสนาหนึ่ง นิกายหนึ่ง ออกอาจารย์ทอมป์สัน เขิกใจและสติปัญญาให้กว้าง กึกก้อง
หลักธรรมและรายละเอียดของศาสนาอีกศาสนาหนึ่ง เพื่อให้รู้แจ้งเห็นชัดนั้น ย่อมเป็นการกระทำ
ที่น่าสรรเสริญ เพราะชอบด้วยเหตุผลทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติ สมควรแก่การสกุทีเป็น
อย่างยิ่ง

ทั้งที่เรียนไว้ตอนต้น ผมเองจัดใ้ควาเป็นฆราวาสนอกศาสนาจักร ปราศจาก
ความรู้สึกซึ่งในพุทธธรรมและคริสต์ธรรม และคอยในปัจจุบันสำคัญทางศาสนา คือ ความศรัทธา
แบบศาสนนิยม ถึงกระนั้นก็ตาม ผมมีความรู้สึกสรรเสริญและนิยมนานศาสนาจารย์ทุกศาสนา
ที่อุทิศโลกยสมบัติและสละความทะเยอทะยานทางโลก ใ้แต่กรรมสาระและกรรมวินัย นำเอา
หลักธรรมเผยแพรแก่สัตว์โลก โดยหวังช่วยใ้พ้นทุกข์ บรรลุถึงสุขอันประเสริฐโดยทั่วหน้า

ตอนที่ ๑

ลัทธิของคนต่างชาติศาสนา

คริสต์ธรรมกับพุทธธรรมผสม

เมื่อเล็ก ๆ ผมได้มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนซึ่งศาสนาจารย์ทางคริสต์จักร-
นิกายคาทอลิกเป็นผู้ก่อตั้งและดำเนินการ ได้ศึกษาอยู่เป็นเวลา ๕ ปี และเป็นฆราวาสอยู่
อีก ๔ ปีเศษในโรงเรียนนั้น ได้เริ่มคุ้นกับคริสต์ศาสนาตั้งแต่เล็ก ได้อ่านประวัติทั้งก่อน
พระเยซูคริสต์และประวัติของพระเยซูโดยสรุปพอสมควร ครั้นต่อมาเมื่อออกไปศึกษาในยุโรป
ก็ได้คุ้นกับนิกายอื่นของคริสต์ศาสนาซึ่งแยกและแตกต่างจากนิกายคาทอลิกออกไป นับว่าไม่สู้จะ
มีข้อแก้ตัวมากนักที่จะอ้างว่าไม่รู้เรื่องศาสนาคริสต์ ส่วนทางศาสนาพุทธเล่าก็ได้รับการ
อบรมทางบ้านมาตั้งแต่จำความได้ ซรอยจะเป็นเหตุนี้กระมังที่ท่านอาจารย์ในวิทยาลัยนี้และ
สภาคริสต์จักรฯ ถือเป็นข้อสนับสนุนใ้เรียกตัวมาบรรยายในคราวนี้ ทั้ง ๆ ที่ปราศจากความ
เชี่ยวชาญลึกซึ่งในทางธรรม

ถ้าจะจำแนกประเภทของผลแห่งการอบรมศึกษาศาสนาและจริยธรรมแล้ว คงจะ
จำแนกไ้เป็นผลทางตรงประเภทหนึ่ง ผลทางอ้อมประเภทหนึ่ง ผลทางตรงนั้นคือ ก่อใ้เกิดความ
เลื่อมใสศรัทธาเชื่อมั่นในคติสำคัญแห่งศาสนานั้น เช่น ในศาสนาคริสต์ ก็เชื่อมั่นในพระผู้เป็นเจ้า
เชื่อว่าความมุ่งหมายชั้นสุดท้ายของคริสต์ศาสนิกชนคือการมีชีวิตใหม่ ถือก่าเนคิในอภินิหารและ
กฤตกาภิหารแห่งพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งความจริงอันเลิศ ความงามอันเลิศ และความดีอันเลิศ
ในศาสนาพุทธโดยแท้จริง (ไม่รวมถึงนิกายบางนิกายซึ่งนับถือพระพุทธเจ้าเป็นพระผู้เป็นเจ้า
ตามแบบไสยศาสตร์) ความมุ่งหมายชั้นสุดท้ายไ้แก่การบรรลุถึงโลกุตระธรรม พ้นเสียจากความ
เกิดซึ่ง เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ หรืออีกนัยหนึ่ง บรรลุถึงพระนิพพานผู้ที่สอนศาสนายอมมุ่งที่จะปลุก
ความศรัทธา เชื่อถือในจุดมุ่งหมายดังกล่าวเป็นสำคัญ ซึ่งนับว่าเป็นผลทางตรงของการสอน
ศาสนานั้น ๆ

ส่วนผลทางอ้อมของการสอนศาสนา ซึ่งในที่นี้มีใ้หมายควาว่า เป็นผลที่สำคัญน้อย

กล่าวมาตรง ได้แก่รูปถูกฝังให้รู้รับการสอนนั้นประพาศิตี มีธรรมจริยาวัตร รักษาศีล
 กถวาป เป็นคน เป็นโลกียธรรม คือ ธรรมะซึ่งรักษาความดี ความงาม และความจริง
 ไว้ในหมู่มนุษย์ ทำใ้หมู่มนุษย์แต่ละคนที่ประพาศิตตามคำสั่งสอนนั้น มีจิตใจ่องแผ้ว อยู่ร่วมกับ
 ผู้อื่น ในครอบครัว ในหมู่มิตรสหาย ในวงงานและในสังคมได้ โดยมีสันติคือความสงบและโดย
 มีสุข

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นความเข้าใจส่วนตัวของผม อันเกิดจากความระลึกย้อน
 หลังไปถึงการสั่งสอนอบรมที่ได้มาจากบ้านและโรงเรียนทั้งทางค่านิยมและศาสนา ผล
 ผมจะเสนอจากการประเมินตนเอง พอจะสรุปได้ว่า ผลทางตรงคือ ความศรัทธาสำหรับตัวผมนั้น
 แทบจะไม่มี แต่ผลเข้าใจว่าผมได้รับผลทางอ้อม ทางศีลธรรมจรรยามากพอใช้ ซึ่งเห็นจะต้อง
 ยายความให้ชักช้าเล็กน้อย ณ ที่นี้

ความจำเป็นของศรัทธา

การที่กล่าวว่า ผมยังไม่สามารถรับผลทางตรง คือความศรัทธาเชื่อมั่นจากการ
 ศึกษาศานานั้น ก็เพราะยังไม่สามารถรับรองกับตนเองอย่างสุจริตใจว่า พระผู้เป็นเจ้ามีอยู่
 หรือไม่มี นิพพานเป็นจุดจบแท้จริงอย่างสมบูรณ์แน่ชัดหรือไม่ ที่กล่าวมานี้ ไม่ได้คัดค้านว่า พระผู้
 เป็นเจ้าหรือนิพพานไม่มีแน่ เพียงแต่ว่าไม่แน่ใจสนิทว่ามีแน่ ประเด็นเรื่องที่พ้นไปจากชีวิตใน
 โลกปัจจุบันนั้น เป็นเรื่องนอกเหนือไปจากโลกมนุษย์อย่างที่ในภาษาฝรั่ง เรียกว่า
 Metaphysics ถ้าผมจะล่าเอียงไป ก็คงจะล่าเอียงไปทำนองบอกลี รับเอาแต่สิ่งที่เห็น
 ประจักษ์ สิ่งที่ใคร่ตรองได้ควยเหตุผลเป็นสำคัญ จะแย้งว่า ถ้าไม่เชื่อ ไม่มีความศรัทธาแล้ว
 จะไม่ดี ก็ยังไม่เห็นว่าจะไม่ได้อย่างไร เพราะการขาดศรัทธาดังกล่าวนี้ ถ้าจะถือเป็นข้อ
 บกพร่อง ก็เป็นข้อบกพร่องเฉพาะตัว ไม่มีผลทำให้เกิดเสียหายแก่ผู้ใด ครบทุกที่ที่ยังยึดมั่นใน
 ศีลธรรม และปฏิบัติตามธรรมะแล้ว ถ้าพระผู้เป็นเจ้ามีจริง พระผู้เป็นเจ้าจะปล่อยให้ได้รับ
 ทุกข์ทรมานหรือ คงเป็นไปไม่ได้สำหรับพระเป็นเจ้าที่ทรงพระมหากรุณาธิคุณอันไม่รู้จัก
 พระนิพพานจริง ที่จะไม่บรรลุดังความพ้นทุกข์นั้น คงเป็นไปไม่ได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้น เมื่อไม่มี
 ศรัทธาก็ต้องปล่อยไปตามบุญตามกรรม อนึ่ง ความขาดความศรัทธาเชื่อมั่นในโลกุตรธรรมบาง
 ประการนั้น ก็อาจที่จะปราศจากหลักการเสียทีเดียว ในกาลามสูตร ตามพุทธประวัติ ก็ปรากฏมี
 พุทธโสภาดังนี้ :-

" ท่านทั้งหลาย อย่าพึงเชื่อถือสิ่งใด เพียงแต่เพราะเหตุที่ได้ยินตาม
 กันมาหรือเพราะเคยเป็นเช่นนั้นต่อ ๆ กันมา ก็อย่าเชื่อ หรือโดย
 ชาวเฒ่าลือก็อย่าเชื่อ หรือโดยมีผู้องค้ำว่า ก็อย่าเชื่อ หรือโดยฟัง

เขาเอาเอง ก็อย่าเชื่อ หรือโดยคาดคะเนเอาเอง ก็อย่าเชื่อ หรือโดยครีครองตามอารมณ์ ก็อย่าเชื่อ หรือเพราะชอบใจว่าตรงกับลัทธิของตน ก็อย่าเชื่อหรือเพราะเห็นว่าผู้พูดสมควรจะเชื่อ ก็อย่าเชื่อ หรือเพราะเห็นว่าสมณะผู้นี้เป็นครูเรา ก็อย่าเชื่อ แม้แต่คำของพระพุทธเจ้าที่สอนมานี้ ก็อย่าฟัง เชื่อท่านจงเอาข้อที่ได้ยินได้ฟังไปครีครองดูด้วยเหตุผล จนเกิดความชัดแล้วจึงค่อยเชื่อ "

แท้จริง การเชื่อถือพระอย่างฉาบฉวยโดยไม่มีศีลธรรมค้ำจุนอยู่โดยมั่นคงนั้น ความเข้าใจของผม จะเป็นโหมยิ่งกว่าเป็นคุณ ผู้เรียกกันว่าพุทธศาสนิกชนไปเข้าวัดฟังเทศน์ โดยมีซาก เขาคักบาตรเป็นนิจลิน แด่สาย ๆ หนอยพุกปด ฉอโงง และละเมือศีลอื่น ๆ ย่อมเป็นคนเลง ไม่ว่าจะใช้มาตราฐานอะไรมาวัด เทียบได้กับคริสตศาสนิกชนซึ่งนี้กว่ามีพิธีไถ่บาปทางศาสนาแล้วไม่กลับบาป หรือนิสิตนักศึกษาซึ่งหักโหนให้สิ้นบุญเยี่ยงตั้งแต่เด็ก ๆ โดยมโนบานพระเจ้าขอให้สอบได้ จะนำเครื่องสักการะมาเช่นไหว้ คัจฉนี้ ผมคิดว่าไม่ใ้ปฏิบัติความท่านองคลองธรรม

ปัญหาที่ผมใคร่จะวิวิธชนาเกี่ยวกับหัวข้อของคำบรรยายนี้ก็คือ การที่ชาวศรีธรรมาถรรพณ์กล่าวมาเดานั้น เป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาชาติหรือไม่ คำตอบโดยสรุปของผมก็คือ (ก) ถ้าชาวศรีธรรมาถรรพณ์ แต่ไม่ละเมือศีลธรรม ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชาติ (ข) ถ้ามีทั้งศรีธรรมาถรรพณ์และศีลธรรม ก็ยิ่งไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชาติ อาจจะเป็นการสะดวกสบายสำหรับบุคคลผู้มีศรีธรรมาถรรพณ์ และ (ค) ถ้าผู้มีแต่ศรีธรรมาถรรพณ์ แต่ไม่ละเมือศีลธรรม ผู้นั้นจะเป็นประปักษ์แก่การพัฒนาชาติแน่นอน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มชัดขึ้น ผมเห็นสมควรที่จะกล่าวย่ำว่า การที่ปมบังอาจมากล่าวในวิทยาลัยพระคริสตธรรมนี้ว่า ศรีธรรมาถรรพณ์ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญยิ่งยอกในการพัฒนานั้น ได้ประสงคัลหู่ท่านอาจารย์ทั้งหลายและวิทยาลัยนี้ก็หาไม่ ความมุ่งหมายของผม ต้องการแก้ความเข้าใจผิดในวงการศึกษาในประเทศไทยที่ย่ำเรื่องความศรีธรรมาถรรพณ์มากเกินไปไม่ว่าจะเป็นศรีธรรมาถรรพณ์มากเกินไปไม่ว่าจะเป็นการศรัทธามากเกินไปไม่ว่าจะเป็นการศรัทธาแบบฉาบฉวยหรือหน้าไหว้หลังหลอก ก็ยังรับกันวาคิ ส่วนศีลธรรมไม่ย่ำให้พอ คำโฆษณาชวนเชื่อในวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาล ก็ยังพูดไ้ว่า คนที่ไม่เชื่อศาสนานั้นเป็นคอมมิวนิสต์หรือผู้ก่อการร้าย เด็ก ๆ ครูสอนมาแบบนี้จะเข้าใจไขว้เขว คนที่ไม่มีศาสนาแต่ประพฤติธรรม ก็ควรได้รับการยกย่องนับถือ เพราะเป็นธรรมจารี อนึ่ง ผมใคร่เสนอว่าท่านศาสนาจารย์ทั้งหลายทั้งทางพุทธและคริสต์ อบรมสั่งสอนให้คนเรามีทั้งศรีธรรมาถรรพณ์และศีลธรรม ถ้าสาธุศิษย์ได้รับทั้งศรีธรรมาถรรพณ์ไปจริง ๆ ก็เป็นสิ่งประเสริฐ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชาติ แต่แม้ว่าสาธุศิษย์ของท่านจะบกพร่องไปในด้านศรีธรรมาถรรพณ์ มั่นคงทางด้านศีลธรรม ผลของการสั่งสอนอบรมของท่านก็เกิดเป็นบุญได้โดย

สมบูรณแลวทางการพัฒนาชาติ

ขอเสนออีกกล่าวข้างต้นนี้ ผมจะขอขยายความต่อไปในคำบรรยายนี้ทั้งสามชั่วโมง
ในชั้นนี้ ผมใครจะกล่าวต่อไปถึงผลทางหลักศีลธรรมที่เราพึงได้จากศาสนาทั้งทางบ้านคริสต์และ
บ้านพุทธ และการนี้ก็เป็นที่ผมจะต้องพิจารณาเรื่องถึงหลักศีลธรรมซึ่งตนเองยึดถือ อันเนื่องมา
จากการอบรมทั้งพุทธและคริสต์ รวมกันจนแยกไม่ออกชัดเจน หากผมนำเรื่องของตนเองมากล่าว
มากเกินไปก็ขอได้โปรดให้อภัย

หลักศีลธรรมประจำตัว

หลักธรรมใหญ่ในชีวิตที่พอจะยึดถือได้นั้น ผมได้มาจากคริสต์ซึ่งล้าคับไว้ที่ถูกต้องใจผม
เพราะง่ายและไคความ กล่าวคือ ความจริง ความงาม และความดี แท้จริงทางศาสนา
พุทธก็มีปรัชญาไปในทำนองเดียวกัน แต่มีล้าคับไว้ในคำরাให้ถรบนวนในที่เดียวกันอย่างนี้
การล้าคับโดยสมบูรณอย่างสิ้น ๆ นี้ ทำให้ยึดถือประจำใจได้ง่าย ทำนองเดียวกันที่ทางพุทธ
สอนให้ของคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งถือประจำใจได้ง่าย แต่ไม่ไคบงระบุ ถึง
หลักคุณธรรมที่เข้าใจชัด

ความจริง ความงาม และความดี ทั้งสามประการนี้ เป็นคุณธรรมสำคัญในการ
พัฒนาทั้งบุคคลแต่ละคนและชาติหมู่คณะให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองไปโดยสมบูรณ ดังนี้ :-

ความจริง หรือที่ทางพุทธเรียกว่าสัจจะนั้น เป็นธรรมที่คนเราควรไปหาทั้งทาง
โลกและทางธรรม ทั้งทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ที่เห็นไคง่ายคือ
ความก้าวหน้าทางวัตถุ การอยู่ดีกินดี ซึ่งอาศัยวิทยาศาสตร์ช่วยย้อมมีไคน้อย และวิทยาศาสตร์
จะเจริญก้าวหน้าขึ้นไค ก็โดยมนุษยเราสามารถค้นพบความจริงจากโลกวิทยาศาสตร์ แล้วนำมา
ใช้ไคเป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ ความจริงทางวิทยาศาสตร์อย่างไคยว้อมไม่เพียงพอ จำเป็น
จะตองไคสัจจะทางสังคมศาสตร์ช่วยควย จึงจะแพร่ประโยชน์ทางวัตถุนั้นให้ไปไปตามตองการ
ในหมูชนที่รวมกันเป็นสังคม ฉะนั้น สัจจะจึงเป็นปัจจัยสำคัญในกรพัฒนาชาติอย่างหนึ่ง

ความงาม เป็นคุณธรรมที่จิตใจของมนุษย์เรียกร้อม เพราะมนุษยเราแตกคางกับ
สัตว์เครจรณานกตองที่เราไม่ไคอยู่ควยวัตถุอย่างไคยว เราตองมีความพิงพอใจลึกซึ้งซึ่งเข้าไปใน
จิตใจควยภาพศิลปะทั้งคองาม คนที่มีหน้าตาทรูปร่างแซมซอย ภูมิประเทศที่ตองใจ ดอกไมสีสวยมี
กลิ่นหอม คำพูดที่จับใจ คนศรีโพเราะ จินตคณินพนธ์ วิกรกรรมและความเสียสละของมนุษย สิ่ง
เหล่านี้ย้อมอยู่ในประเทคองามทั้งนั้น รวมทั้งอาหารที่อรอย สิ่งที่คองใจเมื่อสัมผัส และน้กพิษา
ที่สามารถกระทำสิ่งทีเกิณปกคิวิสัยของมนุษย สิ่งทีมีความงามเหล่านี้ ทำความเจริญให้เกิใจ

นับเป็นปัจจัยสำคัญของความจำเริญของมนุษย์หากเสียมิได้

ความคืบหน้า เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงและกำกับโลก ถ้าโลกเรามีแต่ความชั่ว เป็น
เกณฑ์มนุษย์จะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แทนที่จะช่วยกันบำรุงหมู่คณะให้เจริญ ในด้านความคืบ
หน้าทั้งศาสนาพุทธและคริสต์ย่ำหนักย่ำหนา ชั้นแรกก็คือ ไหฺรฐจักแยกว่า อะไรดี อะไรชั่ว คือทาง
พุทธเรียกว่า หิริโอตฺตปฺปะ ทางคริสต์เรียกว่า มโนธรรม หรือ Conscience ต่อมาก็
มีศีลที่ห้ามมิให้ทำการบางอย่าง เพราะเป็นภัยแก่มนุษย์ และมีคำสั่งสอนให้มีธรรมะ คือการ
กระทำเป็นหน้าที่ต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อหมู่คณะสังคม ประเทศชาติ ความคืบหน้าก็เป็นปัจจัย
สำคัญในการพัฒนาทั้งคนและชาติ

สรุปความว่า หลักธรรมเรื่องความจริง ความงาม และความดี ซึ่งเป็นหลักอัน
ประเสริฐทั้งในศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธนั้น ใช้ได้เป็นปัจจัยชั้นมูลฐานแห่งการพัฒนาชาติ

ทางไปสู่ธรรมคติ

เมื่อกำหนดแนบแก้ไขแล้วว่า ความจริง ความงาม และความดี เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา
แล้ว จะมีหนทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอย่างไรบ้าง

เรื่องนี้ผมหาสูตรจากคำสั่งสอนทางคริสต์ได้ยาก อาจจะเป็นเพราะไม่รู้แจ้งจริง
ก็เป็นได้ แต่เมื่อจะหวังพึ่งจากมรรค ๘ ของอริยสัจ ๔ ความพุทธคติ ก็ไม่จุใจ เพราะมีแต่เรื่อง
ให้คิดชอบ ทำชอบ โดยไม่บอกว่า ชอบอย่างไร ที่สุดไปพอใจเอาจากคำเทศนาทางพุทธ ซึ่ง
แสดงถึงจุดพละ คือ กาลัง ๔ ประการ ซึ่งพอจะนำมาใช้เป็นสูตรประจำใจสำหรับการพัฒนาตน
เองและพัฒนาชาติได้

กาลัง ๔ ประการ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการปฏิบัตินั้น ทางพุทธแสดงไว้
ดังนี้ :-

- ๑. ปัญญาพละ กาลัง คือปัญญา
- ๒. วิริยพละ กาลัง คือความพากเพียร
- ๓. ธนวิริยพละ กาลัง คือการทำให้ไม่เป็นโทษ
- ๔. สังคหพละ กาลัง คือการเก็บกูดสงเคราะห์

ผมชอบใจสูตรนี้ เพราะเห็นว่าครบถ้วนบริบูรณ์อยู่ การที่จะพึงรู้ว่าอะไรเป็นวิชา
อวิชาอะไร เป็นความงามนั้น ต้องอาศัยปัญญาเป็นเบื้องต้น และต้องอาศัยปัญญาอีกเพื่อหาช่อง
ทางไปสู่จุดหมายอันประเสริฐ แต่ปัญญาอย่างเดียวไม่พอ ถ้ารู้จริงแต่เกียจคร้านเสีย หรือเพิก
เฉยเสีย ก็หาประโยชน์อันใดมิได้ ฉะนั้น จึงต้องไข้กาลังสอง คือ ความพากเพียร แต่มีความ

เพียรและมีปัญญา ก็เหมือนรถมีเครื่องยนต์ มีผู้ขับชี้ชำนาญ ไม่พอ ต้องมีห้ามล้อและหางเสือ คือ สติ คอยเหนี่ยวรั้งไว้ไม่ให้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นโทษและมีภัยนอกจากนั้น ยังต้องคิดถึงผู้อื่น ต้องมีเมตตากรุณาเป็นที่ตั้ง ทำการสงเคราะห์เกื้อกูลผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ได้ถึงสุขจึงจะเป็นความงามและความดีจริง

การที่นำเอาขนมของคริสต์มาผสมกับน้ำยาของพุทธนี้ ผมไม่หมายความว่า จะชักชวนให้ท่านผู้ฟังกระทำตาม เพียงแต่ใครจะเรียกว่า หลักธรรมของพุทธและของคริสต์ไม่ขัดกันกลมกลืนกันได้ง่ายและหากเราเชื่อว่ามีวาสนาได้รับทิพยรสของทั้งสองศาสนา เราก็จะมีกุศลบุญเพิ่มขึ้น เพราะมีได้เลือกได้ง่าย คัดเอาแต่ที่ถูกต้องและประทับใจ เป็นสูตรจำได้ง่าย มาใช้คิดตัว เป็นสิ่งพิเศษประจำตัวได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

หลักความจริงแห่งสังคม

ถึงแม้ว่าเราแต่ละคนจะได้รับธรรมทางพุทธหรือทางคริสต์หรือทั้งสองทางมาใส่ใจ ทำให้มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปโดยดีก็ตาม และถึงแม้ว่าหลักธรรมศาสนาทั้งสองจะมีลักษณะเป็น อมตะ และอกาลิก คือใช้ได้ตลอดไปไม่มีวันตาย และใช้ได้ทุกกาลเทศะก็ตาม สำหรับผมเองรู้สึกว่ ในสังคมปัจจุบัน ย่อมมีลักษณะพิเศษประจำสมัย และหลักธรรมจากศาสนาโดยทั่วไปนั้น แม้จะใช้ได้แก่ลักษณะพิเศษนี้ แต่ก็อาจมีความหมายกว้างเกินที่มนุษย์ธรรมดาจะเข้าใจได้แน่ชัดประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเห็นว่า ถ้าเราเอาหลักธรรมอมตะทั้งสองศาสนานี้เป็นรากฐานและปลูกฝังหลักขึ้นบนฐานอันมั่นคงนั้นเสียเอง คงจะเหมาะสมและยึดเป็นคติประจำใจได้ง่ายกว่า คอยเหตุนี้ ผมจึงพยายามศึกษาพยายามวางหลักซึ่งเป็นของตนเอง แต่ซึ่งมีพุทธธรรมและคริสต์ธรรมรองรับอยู่เป็นฐานสำหรับการศึกษาและพัฒนาสังคมในกาลปัจจุบัน ให้เจริญขึ้น แล้วนำหลักนั้นมาเสนอคติธรรมตามแบบศาสนาโดยไม่คัดแปลง อย่างน้อยก็เป็นภาษาและถ้อยคำที่คนนอกจะเข้าใจได้โดยง่าย

ฉะนั้น เมื่อเราถามตัวเราเองว่า สังคมปัจจุบันนี้อาศัยคุณธรรมอะไรบ้างจึงจะเจริญพัฒนาได้ คำตอบของผมนักจะเป็นดังนี้ คือ :-

๑. หลักสมรรถภาพ
๒. หลักเสรีภาพ
๓. หลักยุติธรรม
๔. หลักเมตตากรุณา

ซึ่งผมจะขอบรรยายขยายความในปาฐกถาชั่วโมงที่สองต่อไป ในที่นี้จะขออธิบายแต่เพียงว่าสมรรถภาพนั้น เป็นคุณธรรมที่ใกล้เคียงกับหลักความจริง และต้องใช้ปัญญาพลัง และ

วิถีชีวิตเป็นเครื่องมือเสรีภาพและยุติธรรมเกี่ยวข้องกับจิตใจของมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีทำนอง
เกี่ยวกับความงาม คือก่อให้เกิดความงามขึ้นในสังคมมนุษย์ ต้องใช้อนวัชพลัง เป็นกำลังนำ
ไปสู่ ส่วนเมตตากฎานั้น ตรงกับความดี และอาศัยสังคพลังเป็นสื่อ

ท่านนักธรรมทั้งทางพุทธและทางคริสต์อาจจะติเตียนผมได้ว่า ผมผสมผสานเอา
พระชนแกะปนกันยุ่งแต่ผมเชื่ออยู่แก่ใจของตนว่า อย่างน้อยก็เป็นเรื่องที่เราแต่ละคนเข้าใจ
ได้ง่าย เหมือนอาหารที่เราปรุงขึ้นเองให้ถูกปากของเรา

ตอนที่ ๒.

ลักษณะของสังคมที่เจริญและหลักการพัฒนา

ทางเจริญทางสังคม

สังคมจะเจริญรุ่งเรืองได้ต้องเป็นสังคมที่มีสมรรถภาพ ๑ บุคคลในสังคมนั้นมี
อิสรเสรีภาพ ๑ มีความยุติธรรมครบถ้วนอยู่ ๑ และคนในสังคมนั้นมีความเมตตากรุณาซึ่ง
กันและกัน ๑

สมรรถภาพ ในที่นี้หมายถึงความสามารถของบุคคลในสังคมที่จะประกอบกิจต่าง ๆ
ให้มีผลเป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ข้อดีประโยชน์ที่ว่ามีแบ่งออกได้เป็น ๓ คือ ประโยชน์ทาง
วัตถุ ประโยชน์ทางปัญญา และประโยชน์ทางธรรมะ ประโยชน์ทางวัตถุได้แก่การกินที่อยู่ดี ทำให้
สุขภาพ ประโยชน์ทางปัญญาได้แก่การสร้างสรรคความงามให้เกิดขึ้นในประเภทต่าง ๆ ทำให้
เจริญใจ และประโยชน์ทางธรรมะได้แก่ความอิมเอิบในดวงจิต เพราะความรู้ลึกสำนึกว่ามี
อะไรดีเกิดขึ้น ความสามารถมาจากปัญญาโดยกำเนิดทางหนึ่ง และมาจากการศึกษาอบรมอีกทาง
หนึ่ง และเมื่อบุคคลในสังคมมีความสามารถเป็นเบื้องต้นแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมจะรู้จักสะสม
ความสามารถขึ้นมาเป็นทุน ประกอบขึ้นเป็นเครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องกล ทำให้มีสมรรถภาพ
สูงขึ้นสืบต่อไป วิถีชีวิตเครื่องมือและความสามารถของบุคคลประกอบกันนั้น ก็ยิ่งส่งเสริมวิชาการ
และความฉันทึที่สูงยิ่งขึ้น เป็นมรดกตกทอดแก่ชนรุ่นต่อ ๆ ไป ฉะนั้น สมรรถภาพในที่นี้จึงควร
แยกได้ว่าเป็นทั้งสมรรถภาพในปัจจุบันและสมรรถภาพอันเป็นทุนสำหรับอนาคตของสังคม การ
สะสมทุนทางวิชาการต้องอาศัยการวิจัยเป็นสำคัญ ฉะนั้นประเทศใดไม่มีการวิจัย เฉพาะอย่าง
ยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือมีการวิจัยแบบนั่งประชุมกันเฉย ๆ หรือแบบวิจัยควยลมปากอย่างบาง
แห่ง ประเทศนั้นจะตองค้อยในเชิงสะสมทุนเป็นแน่ ฉะนั้น ความสามารถของบุคคลแต่ละคนเมื่อ
มีการประสานซึ่งกันและกัน โดยวิธีจัดการที่ดี และวิธีบริหารที่ดี ย่อมทำให้เกิดความสามารถ
ส่วนรวม ซึ่งสูงกว่าผลบวกธรรมดาของความสามารถของแต่ละคน โดยสรุป สมรรถภาพของ
สังคมเป็นกำลังชักจูงให้สังคมและบุคคลในสังคมเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป นี้แหละ เป็นเรื่อง
ที่เราเรียกว่า การพัฒนา

เสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกับสิ่งของปราศจากชีวิตหรือเครื่อง
ยนต์กลไกหรือสัตว์เครื่องจักร ถ้ามีแต่สมรรถภาพ แต่ปราศจากเสรีภาพของบุคคล สังคมนั้นก็เป็น
สังคมทุน แม้จะมีกำลังทำให้เจริญได้ ก็จะไม่เจริญไปได้ไมคืบคืบ เพราะผลของความสามารถนั้นคง
จะมีไปในทางองเดียวกันสำหรับทุกคน เสรีภาพทำให้มนุษย์เราสามารถเลือกจุดหมายและวิถีแห่ง
ชีวิตและการประกอบกิจของคนใดตามใจชอบ และใจของมนุษย์รวมทั้งรสนิยมและความเอื้อเอียง

ยอมต่าง ๆ กันออกไป เมื่อมีความแตกต่างกัน สังคมนั้นยอมจะมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อนึ่ง เมื่อมนุษย์เราทำอะไรด้วยใจชอบ คือ ด้วยฉันทะตามคติของพุทธศาสนา ทานว่า จะทำได้ผลดีกว่าทำโดยไม่ชอบ ผินใจทำ เสรีภาพจึง เป็นสิ่งที่ส่งเสริมปัญญาอันเป็นอนุสนธิแห่งสมรรถภาพตามคริสตคติ มนุษย์แต่ละคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีของตนติดตัวมา ตั้งแต่พระผู้เป็นเจ้าประทานให้ ศักดิ์ศรีนี้จะลบเลือนเสียมิได้ ฉะนั้น เสรีภาพจึง เป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชาติ ไม่ว่าเราจะพิจารณาจากแง่พุทธคติหรือคริสตคติ และฉะนั้น หลักการประชาธิปไตยจึง เป็นหลักการที่ควรส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง มิใช่แค่ลมปาก อุปสรรคสำคัญของหลักประชาธิปไตยคือ ความโลภอย่างหนึ่งกับความทรนงนี้ว่าคนวิเศษอีกอย่างหนึ่ง เลยทำให้เพิกเฉยต่อและทำลายซึ่งสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น เป็นการเห็นยววังไว้ไม่ให้โอกาสที่ชาติบ้านเมืองจะเจริญพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์

มนุษย์เราในสังคมนั้น ผูกพันให้อยู่รวมกันไว้โดยมีกฎแห่งความยุติธรรมกระชับอยู่ ท้าตีโต้ตี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นคติของทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การที่สังคมจะอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือที่เราเรียกว่ามีสามัคคีธรรมนั้น ก็คงอาศัยความยุติธรรมเป็นที่ตั้งความน้อยใจ ความริษยา ความแค้นแค้นชิงดี ย่อมเกิดจากความรู้สึกนึกหรือระแวงว่าอาจจะเกิดความยุติธรรมขึ้น และยอมเป็นชนวนให้เกิดทุกข์ สันติสุขปลาสนาไป ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสังคมเดียวของชาติเดียวกันหรือเป็นเรื่องระหว่างชาติ ถ้าขาดความยุติธรรมภายในชาติบ้านเมือง ไม่มีข้อ ไม่มีแป้ ก็จะเกิดเหตุร้ายจลาจลภายในชาตินั้น ถ้าเป็นเรื่องระหว่างชาติ ก็ย่อมเกิดกีด ยุคและสงคราม ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความยุติธรรมนำไปสู่สันติ และสันติเป็นมูลฐานแห่งการพัฒนา

มนุษย์เราเกิดมามีร่างกายและปัญญา สมอง ไม่เสมอกัน บางคนฉลาด บางคนโง่ บางคนพิการ บางคนแข็งแรง และบางคนก็ประสบภัยพิบัติในระหว่างดำรงชีวิตอยู่ บางคนเกิดมาในถิ่นฐานที่มีช่องทางจะศึกษาเล่าเรียนได้สะดวก บางคนอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ เหล่านี้เป็นต้น เมื่อเริ่มต้นก็เกิดความยุติธรรมเสียแล้ว เช่นนี้ ก็เป็นหน้าที่ของสังคมที่จะระงับ บั๊กเป้าความไม่เสมอภาคนี้ให้หายลงที่สุดที่จะกระทำได้ คั้งที่ประธานาธิบดีแมกไซไซกล่าวไว้ว่า "ใครเกิดมามีน้อย ควรจะได้รับให้มากจากกฎหมาย" ธรรมข้อนี้ก็คือ ความเมตตาการุณานันเอง ความความเห็นของมนุษยที่บางคนเรียกว่ากฎแห่งกรรม เช่น เด็กเกิดมาตาบอดแล้วเราเฉยเสีย อ้างว่าเพราะชาติก่อนเขาทำบาป จึงมาตาบอดชาตินี้ เป็นความเชื่อที่เป็นภัยแก่พุทธคติอย่างยิ่ง และผู้โลกอบโยยลกายศัควายมิจฉาชีพแล้วภายหลังพยายามไถบาปด้วยการให้ทานแบบที่เรียกว่า charity นั้น การทำบุญให้ทานชนิดนี้ไม่ช่วยด้วยหลักธรรมทั้งค่านพุทธและค่านคริสต์เป็นเรื่องที่อนุโลมเข้าในหลักเมตตาการุณานี้ได้ หลักเมตตาการุณานี้สืบเนื่องสัมพันธ์กับหลักเสรีภาพ คือ ศักดิ์ศรีของมนุษย์แต่ละคน ผู้ที่อ่อนแอกว่ายอมพินิจมีสิทธิเรียกร้อง ไม่ใช่คอยรับทานจากผู้แข็งแรงกว่า และผู้ที่แข็งแรงกว่า ฉลาดกว่าจะต้องรู้จักยับยั้งไม่กอบโกยด้วยความโลภ

เพื่อเปิดโอกาสให้มีความยุติธรรมทางสังคม ความเมตตากรุณาเป็นธรรมชาติของสังคม เพราะสมรรถภาพอย่างเดียวกันจะทำให้เกิดความยุติธรรม ต้องอาศัยความเมตตากรุณา ควบ สังคมนั้นจึงจะเจริญพัฒนาโดยสมบูรณ์

คติในการวางแผนพัฒนาชาติ

เมื่อพิจารณาเห็นชัดแล้วว่า ชาติที่จะเจริญได้ต้องมีลักษณะ ๔ ประการ กึ่งกล่าวมาข้างต้น คือ มีความสามารถ มีเสรีภาพ มีความยุติธรรม และมีความเมตตากรุณา ภายในชาตินั้นแล้ว การวางแผนพัฒนาก็คงต้องกระทำภายในกรอบแห่งหลักทั้งสี่ประการนั้น

การวางแผนพัฒนานั้น คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า เป็นเรื่องเศรษฐกิจและสาธารณูปการ (การศึกษาและสาธารณสุข) เป็นสำคัญ และถือว่าเป็นเรื่องของนักเศรษฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ แท้จริง ถ้าพิจารณาโดยใช้โดยลึกซึ้งแล้ว จะเห็นว่า เรื่องของการพัฒนาชาติเป็นเรื่องของวิชาการทุกแขนง รวมทั้งวิชาศีลธรรมจรรยาด้วย เมื่อเราจะปลูกบ้าน เราจะต้องปรับ เนื้อที่กินและกอรากฐานให้แน่นแฟ้นเสียก่อน หรือถ้าเราจะปลูกพืชหวังผล เราก็จะต้องบำรุง ที่ดิน หาอาหารพืช หาน้ำมารดและจะต้องเตรียมคน เตรียมพาหนะ เตรียมยุงฉางไว้เป็น อุปกรณ์ให้พร้อม

ฉันใดก็ฉันนั้น การหวานพืชพัฒนาจะหวังผลนั้น ก็ต้องเตรียมสิ่งต่าง ๆ อันเป็น อุปกรณ์ไว้ให้พร้อมจึงจะไคผลดีและสมบูรณ์ ถ้าไม่เตรียมอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม ก็พัฒนาได้เหมือนกัน แต่จะไม่ไคผลดีเท่าที่ควร เสมือนหวานพืชลงไปในน้ำที่ขาคุ่นหรือธาตุที่เป็นอาหารพืช

สถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นคุณแก่การพัฒนานั้น พอจะสรุปได้ดังนี้ (ก) ชาติมีความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก และระบบการบริหารราชการแผ่นดินดีพอสมควร (ข) เป้าหมายในการพัฒนาดีและถูกต้อง (ค) ขบวนการดำเนินงานพัฒนาเป็นไปโดยรอบคอบ (ง) มีการใช้อำนาจในการพัฒนาแต่พอควร และมีวิธีการที่จะป้องกันมิให้อำนาจไปในทางที่เป็นภัย

ทั้ง ๔ ประการ จะขอขยายความดังนี้ :-

(ก) ความสงบและการบริหารเรียบร้อย การวางแผนพัฒนาเป็นการวางแผนลงทุนสำหรับชาติ เพื่อให้เกิดผลในระแวกทั้งใกล้และไกล เพราะฉะนั้น การลงทุน และการเก็บผล จะกระทำไม่ไคดี ถ้าบ้านเมืองไม่เป็นปกติสุข ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ชาวนา ชาวไร่ในเขตที่มีการรบกวน รบกวน จะหวาน จะปลูกจะเก็บเกี่ยวไม่ไคสะดวก ประเทศเวียดนาม ลาว ไนจีเรีย และประเทศอื่น ๆ ที่มีสงครามขับเคี่ยวอยู่ ไม่มีทางวางแผน แม้แต่ดวงหน้าเพียง ๒ - ๓ เดือน

เพราะไม่ทราบแน่ชัดว่าจะเกิดอะไรขึ้น สงครามระหว่างประเทศ และสงครามโลกย่อมขัดขวางการวางแผนพัฒนา อย่างที่เราเห็นกันอยู่แล้ว แม้แต่เพียงมีการคุกคามว่าจะโจมตีกัน เช่น กรณีมาเลเซียกับอินโดนีเซียประจันหน้ากัน ก็ทำความเสื่อมเสียแก่การจำเวริญเศรษฐกิจ และสังคมของทั้งสองประเทศ

ความไม่สงบดังกล่าวข้างต้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นการคุกคามด้วยอาวุธโดยชัดแจ้ง เมื่อใ้การบริหารราชการแผ่นดินบกพร่องถึงขนาดชนิดที่เราเรี ฤกกันว่า บ้านเมืองไม่มีชื่อมีแป แม้ว่าจะไ้มีคอมมิวนิสต์มาก่อการร้าย ก็จะทำให้ชาตินั้นรวนเร พัฒนาอย่างไรไม่สำเร็จ ลักษณะของความระส่ำระสายนี้ พอจะยกเอาคำพรรณนาเรื่อง เมืองสวรรค์ ในมูลบทบรรพกิจมาแสดง เป็นอุทาหรณ์ได้ คือ :-

อยู่มาหมูซาเฝ้า
ที่หน้าตาคีรี
เขาคำรำสีชอ
หาไก่ใหญ่รียา
ไม่จำคำพระเจ้า
ถ้อยก็มีข้าไท
คฤที่มีมีคู
ใครเอาขาปลามา
ที่แพแก่เป็นชนะ
ชี้ฉอกไก่ก็
ที่ชื่อถ้อยพระเจ้า
ผู้เฒ่าเหล่าเมธา
ภิกษุสมณะ
คาถาวาด่าน่า
ไม่จำคำผู้ใหญ่
ที่คี่มีอีกไซ
พาระสาวะถึ
คูคือถ้อยแก่ใจ
ผู้ที่มีมีมือ
ไล่ควาพาที่ค่อ
ข้าเฝ้าเหล่าเสนา

กัถาเยาวนารี
ทามะโหรีที่เคหา
เขาแคหอลอกามา
โลโกพาให้บาใจ
เหไปเขาภาษาไสย
ฉอแต่ไพร่ใส่ชื่อคา
คือโกหมูเจ้าสุภา
ให้สุภากว่าถึ
ไม่ฉื่อพระประเวณี
ไล่คี่คี่มีอาญา
ว่าโจเงาเตาปูปลา
ว่าไบบาสาระยา
เลากี่ละพระสธรรม
ไปเรว่าท่าเฉโก
ศีระมะไม้จโยโส
ข้าขอโมทนจไป
ใครไม่มีปราณีใคร
ที่ใครได้ใส่เอาพอ
หากคือไม่ชื่อชอ
อะไรล่อก็เอาไป
มิได้ว่าหมูซาไท

ถือน้ำว่าเข้าไป

แต่น้ำใจไม่นำพา

หาได้ใครหาเอา

ไพร่ฟ้าเสราเปล่าสุรา

ผู้ที่มีอาญา

ไล่ตีค่าไม้ปราณี

ความยุ่งยากทั้งมวลที่พรรณนามานี้ สรุปได้ว่า เกิดเพราะ (๑) ความมัวเมาในกามตัณหา (๒) ความโลภ (๓) ไม่ถือศีลธรรม แต่ถือไสยศาสตร์ (๔) การฉ้อราษฎร์บังหลวง (๕) โรงเรียนไม่ให้ความยุติธรรม (๖) ไม่เคารพความดี เห็นผิดเป็นชอบ (๗) ใจเทียมโหด ปราศจากเมตตากรุณา ถืออำนาจเป็นธรรม (๘) ข้าราชการไม่ปฏิบัติหน้าที่และเข้มแข็งรักษา

ลักษณะวิบากเช่นนี้ วิธีแก้ไขมีอยู่สองประการคือ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมในมวลชนและข้าราชการทั่วไปให้โดยตลอด ไม่ว่าจะใช้ศาสนาพุทธ หรือคริสต์ หรือศาสนาอื่นใดเป็นหลัก ประการหนึ่งอีกประการหนึ่ง ต้องพยายามเพ่งเล็งที่ผู้ใหญ่ในราชการ เพราะถ้าผู้ใหญ่ดีและควบคุมผู้น้อยได้ จะช่วยให้ผู้น้อยเข้าทำนองคลองธรรมได้ง่ายขึ้น พุทธศาสนิกมีใจความว่า "ผู้นำควรตั้งอยู่ในธรรมเสียก่อน หมู่คณะจึงสวัสดิโค" และขยายความว่า "เมื่อฝูงโคข้ามไปอยู่ ถ้าโคผู้นำฝูงไปคค โคเหล่านั้นยอมไปคคทั้งหมด ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมบัติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติธรรมเหมือนกัน แวนแวนทั้งหมดก็โคประสพความทุกข์ ถ้าฝูงโคโคนำฝูงไปตรง โคเหล่านั้นยอมไปตรงทั้งหมด ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมบัติให้เป็นผู้นำ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนี้ก็ยอมประพฤติธรรมเหมือนกัน แวนแวนทั้งหมดยอมโคประสพความสุข"

(ข) เป้าหมายในการพัฒนา การพัฒนาบ้านเมืองอย่างที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไปนั้น หมายถึงการเพิ่มรายได้ของประชาชนในบ้านเมืองให้อยู่ที่กินดีมีสุข มีพอรานามัยดี และมีการศึกษาดี จะทำอย่างไรให้ถึงจุดหมายนี้ จะโคกล่าวในวรรคต่อไป ตอนที่พูดถึงขบวนการดำเนินงาน ในที่นี้จะขอขยายความถึงคำว่า พัฒนา ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นว่า ยังไม่ได้ความบริบูรณ์จริง ๆ ถ้าไม่ขยายความให้ชัดและเป้าหมายบกพร่องอยู่ จะไม่ได้ผลสมควรมุ่งหมาย

เป้าหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์ของการพัฒนาชาตินั้น ต้องให้ครบองค์ ๓ ประการ คือ :-

- (๑) ต้องพยายามเพิ่มรายได้และสุขภาพของประชาชนในชาติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ปัจจุบันและประโยชน์อนาคต ถ้าเราลงทุนมาก ทรัพย์สินที่จะนำมากินและใช้ในปัจจุบันย่อมลดลง ถ้าเราลงทุนน้อยเกินไป เราอาจจะอยู่ที่กินดีถึงขนาดในปัจจุบัน แต่อนาคต ประโยชน์จะมองไป ฉะนั้น จึงจำต้องรักษาคู่ลดระหว่างปัจจุบันและอนาคตให้ถี่ให้เหมาะ ให้ความยุติธรรมแก่คนรุ่นนี้และรุ่น

หน้าพอควร

(๒) ต้องพยายามรักษาเสถียรภาพในการพัฒนา คำว่าเสถียรภาพนี้ หมายความว่าสภาพที่ห้ามเป็นการระส่ำระสาย เพราะถ้าเกิดความระส่ำระสายในเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาทางการเงิน เศรษฐกิจ และสังคมจะเกิดขึ้น ทำให้พัฒนาไม่ไคยผล ตัวอย่างเช่น สมมติว่า รัฐบาลเก็บภาษีอากรน้อยเกินควร คือ น้อยกว่าที่ควรจะนำมาลงทุน และเวลาจะลงทุนก็พิมพ์ธนบัตรขึ้นให้มาก เอาเงินที่สร้างจากอากาศศากุนั้นมาใช้จ่าย กฎแห่งเศรษฐกิจย่อมจะทำให้เกิดผล คือเงินเฟ้อ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคสูงขึ้นรวดเร็ว เพราะคนมีเงินมากกว่าของที่ซื้อ ในกรณีเช่นนี้ การลงทุนของรัฐบาลและของเอกชนย่อมไม่มีความแน่นอน คาคะเนยยาก ไม่มีเสถียรภาพทั้งค่าของเงินตราและการประกอบอาชีพ การพัฒนาย่อมมีผลรวนเร กิ่งที่ปรากฏอยู่ในหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย เมื่อ ๔ - ๕ ปีก่อน เป็นต้น การรักษาเสถียรภาพเป็นวิชาทางการเงิน การธนาคาร และการคลัง

(๓) ต้องพยายามกระจายผลให้ทั่วถึงกันในหมู่ชนชาติเดียวกัน ไม่ใช่แต่พิเศษแก่คนแต่เฉพาะอัตราเฉลี่ยส่วนรวมของชาติ อย่างในประเทศไทย เราเห็นได้ชัดเจน คือ ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยถึงประมาณสามเท่าของประชาชนในอีสาน และถ้าเรายิ่งพัฒนา ผลของการพัฒนานั้นตกอยู่กับคนในเมืองหลวงได้ง่ายกว่าที่จะไปให้แก่คนในชนบท ในโลกนี้ คนที่รวยแล้ว ยิ่งรวยขึ้นง่ายกว่าคนจน และคนจนยิ่งจนก็ยิ่งจน ถ้าเราใช้หลักความยุติธรรมและความเมตตาการุณาในสังคมเป็นที่ตั้งแล้ว ก็จะต้องตั้งเป้าหมายพัฒนาให้เกิดผลมากเป็นพิเศษสำหรับชาวนาและชาวชนบท และยับยั้งไว้บ้างในเมืองหลวง และแม้แต่ภายในเมืองหลวงเอง ก็ควรมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนยากจนเป็นพิเศษ

การวางเป้าหมายข้อนี้ นักพัฒนาจะต้องอาศัยศีลธรรมเป็นหลักสำคัญ

(๓) ขบวนการดำเนินงานพัฒนา เรื่องนี้เป็นเรื่องทางวิชาการมากกว่าเรื่องอื่นๆ ที่ใครบรรยายมาแล้ว แต่พอจะกล่าวง่าย ๆ โดยทั่วไปว่า การพัฒนาเป็นเรื่องของการลงทุน และการคาคะเนยผล ฉะนั้น จึงต้องนำผลที่คาคะเนยต่าง ๆ นั้นมาเปรียบเทียบกัน ในการนี้ หลักวิชาเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้ก็เป็นหลักธรรมดา ไม่ใช่หลักพิศการอะไรออกไป และการดำเนินงานในขบวนการพัฒนาย่อมเป็นการดำเนินงานโดยแบบแผนระเบียบวิธีปฏิบัติธรรมดา ไม่แตกต่าง

อะไรกับการประกอบกิจการหรือปฏิบัติราชการโดยปกติ คือ ลงทุนน้อยที่สุด ให้ได้ผลมากที่สุด และต้องกระทำโดยรอบคอบ แม้ว่าจะต้องเร่งทำ ผมขอย้ำในเรื่องหลักธรรมา ซึ่งตรงกันข้ามกับวิวัฒนาการแบบอุตสาหกรรม ในขบวนการพัฒนานั้น เราจะทำให้เกิดผลดีได้ก็ด้วยความรอบรู้ลึกซึ้งทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เช่นนี้เรียกว่าใช้หลักธรรมา วิวัฒนาการแบบอุตสาหกรรมนั้น หมายถึงการละเลยเสียซึ่งทฤษฎี เป็นหลักธรรมาชาติ มนุษย์เราเป็นใจมนุษย์ด้วยกันกันนับว่าเก่ง แต่มนุษย์ไม่เก่งพอที่จะเป็นหลักเศรษฐศาสตร์หรือทฤษฎีวิชาอื่นใด ถ้าเดินเข้าเมื่อใด ผลจะประสพเป็นหายนะเมื่อนั้น

ข้อที่ควรคำนึงเป็นพิเศษในขบวนการพัฒนา ก็คือ ควรจะทำอะไรก่อนอะไรหลัง รัฐบาลควรทำอะไรและเอกชนควรทำอะไร

เนื่องด้วยทรัพยากรของชาติมีจำกัด เวลาที่มีจำกัด คนที่มีฝีมือก็มีจำกัด เราจะทำอะไรเพื่อพัฒนาพร้อม ๆ กันทุกอย่างคงไม่ได้แน่ ฉะนั้น จึงจำต้องทำเรื่องสำคัญก่อน เอาเรื่องสำคัญน้อยไปทำทีหลัง เรื่องที่สำคัญมากกว่าอื่น ๆ นั้น คือ เรื่องที่เมื่อทำสำเร็จแล้ว จะช่วยให้ทำอย่างอื่นได้สะดวกและได้ผลดียิ่งขึ้น การพัฒนาคนและแรงงานอยู่ในประเภทนี้ เพราะถ้ามีคนที่มีฝีมือแล้ว ย่อมจะช่วยให้มีฝีมือไปทำอย่างอื่นได้สะดวก การจัดการการคลัง การเงิน ให้มีระเบียบเรียบร้อย การศึกษาค้นคว้า การจัดการท่าเรือ และการขนส่งต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ ย่อมอยู่ในประเภทสำคัญเหล่านี้ทั้งนั้น อนึ่ง ในการดำเนินงานพัฒนานั้น นักเศรษฐศาสตร์มักจะเพ่งเล็งแต่เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเช่นนี้ จะนับว่ามีการพัฒนาสมบูรณ์มิได้ จำต้องพิจารณาเลยไปถึงพัฒนาการทางสังคมด้วย ซึ่งหมายถึงการศึกษา สุขภาพ สุข สวรรค์อุปการ และนอกจากนั้น นักเศรษฐศาสตร์ควรคำนึงถึงหลักใหญ่แห่งชีวิตคือความงาม ศิลปะ กวี นิพนธ์ และดนตรี ต้องอยู่ในข่ายแห่งการพัฒนาขั้นสำคัญ การวิจัยในมหาวิทยาลัย เล่าก็เป็นการส่งเสริมสังคมและปัญญา ควรเป็นเรื่อง เอกชนของขบวนการพัฒนาด้วย

ในประเด็นที่เป็นปัญหาระหว่างรัฐบาลและเอกชนนั้น เป็นเรื่องของลัทธิการเมืองอย่างหนึ่งกับเป็นเรื่องของการเคารพสิทธิในบุคคลอีกอย่างหนึ่ง ลัทธิคอมมิวนิสต์และโซเชี่ยลิสต์อย่างจืด ถือว่ารัฐบาลควรทำเสียทั้งหมดที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ เอกชนควรเป็นเครื่องมือรัฐบาลเท่านั้น ส่วนลัทธินายทุนและเสรีนิยมนั้น ถือว่า รัฐบาลควรทำน้อยที่สุด เอกชนเป็นใหญ่ ลัทธิทั้งสองนี้สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยและมีผลร้ายทั้งสองฝ่าย เพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์ยอมเพิกเฉยในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ส่วนลัทธินายทุน ถ้าปล่อยให้ดำเนินไปโดยเสรี ย่อมทำให้เกิดการเบียดเบียนกันได้ง่าย และความมั่นคงกับความยากจนจะรุนแรงแตกต่างกันไปยิ่งมากขึ้นในสังคม คนมีมีเสียเหลือหลาย คนจนยิ่งจนทรุดลง ฉะนั้น ผมเห็นว่า วิธีที่เหมาะสม คือทางสายกลางรัฐบาลไม่แย่งราษฎรทำเสียทั้งหมด และก็ปล่อยให้ประชาชนไปโดยไม่มีขอบเขต รัฐบาลจะต้องใช้มาตรการการการคลังและการภาษีอากรกำกับกิจกรรมกระทำของเอกชน และพยายามส่งเสริมให้เกิด

ผลส่วนรวมขึ้นโดยส่วนวางพื้นฐานในการพัฒนาให้ราษฎร

ที่ยมกล่าวถึงรัฐบาลในที่นี้หมายถึง เอกชนผู้มีอำนาจในราชการด้วย ผู้ที่มีอำนาจแล้วมักจะหลงเข้าใจไปว่า คนอื่นจะไม่สามารถทำอะไรได้เป็นประโยชน์แก่ชาติ ทั้งนี้ ไม่ต้องการถึงการแสวงหาลาภยศสมบัติกันคือ ๆ ผู้มีอำนาจบางครั้งอาจจะคิดว่า ตนต้องเป็นประธานบริษัทนั้น ธนาคารนี้ให้ทั่วไปหมดใครจะทำอะไรไม่ได้ ถ้าไม่มาเสนอไหวจางพอความหัวหมูหรือบายศรี ซึ่งในกรณีปัจจุบัน หมายถึง หุ่นลม หุ่นไฟ และอภิสิทธิ์ในการเก็บภาษีเข้ากระเป๋าของคนและลูกเมีย ผลร้ายเกิดขึ้นเสมอในกรณีเช่นนี้ ทางแก้คือถ่อมตนเองลงสักนิด และนึกถึงศักดิ์ศรีของผู้อื่นซึ่งควรเคารพบ้าง ซึ่งรวมทั้งชาวไร่ ชาวนา พ่อค้า และนักอุตสาหกรรม หรืออีกนัยหนึ่งนึกถึงศีลธรรมบ้าง

(ง) อำนาจในการพัฒนา ในขบวนการพัฒนาคือการลงทุนสำหรับส่วนรวมนั้น ย่อมมีโอกาสมีได้ที่จะมีการใช้อำนาจมากกว่าปกติไปบ้าง ในวงราชการย่อมมีการก่อสร้างมากจางคนมาก เงินงบประมาณรายจ่ายย่อมสูงกว่าปกติ และย่อมจะมีการดำเนินงานโดยเข้มแข็งกว่าปกติ กล่าวกันง่าย ๆ ก็คือ พัฒนามากงานก็มาก เงินก็มาก ช่องทางที่จะโกงกัน ทูจริตกันก็มาก เงินคืองาน งานคือเงิน บรรดาความสุขให้แก่ผู้มีอำนาจที่ปราศจากหิริโอตตัปปะ ผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาจึงจำเป็นต้องสร้างระเบียบวิธีปฏิบัติป้องกันทูจริต และการใช้อำนาจไปในทางมิชอบให้ได้ จึงจะพัฒนาให้ได้ผลสมบูรณ์จริง ๆ

เวลาเราจะก่อสร้างอะไร ถ้าเรามีเงินพอ เราก็หาซื้อสิ่งที่ดีที่สุด ถูกที่สุด ทั่วโลกได้ สำคัญอยู่ที่วางระเบียบให้รัดกุม และหากคนซื้อสัตย์มากำเนินการ เทุนนี้ยากพออยู่แล้ว แต่ถาเราไม่มีเงินพอ ผู้ที่ต้องการจะขายของและถือโอกาสทำประโยชน์ส่วนตัว ยิงจะมีทางย้วยวนเราได้ง่าย โดยยอมให้คิดหนี้ไว้ แต่ต้องซื้อของของเขา (อย่างที่เรารู้จักว่า Supplier's Credit) กรณีเช่นนี้เปิดช่องทางให้ทูจริตและเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย เอกชนหรือรัฐบาลก็เหมือนกัน ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ในการพัฒนา รัฐบาลจำเป็นต้องจ่ายเงินมากกว่ากรณีปกติ และเพื่อการนี้ รัฐบาลจะหวังเก็บภาษีอากรมาใช้จ่ายทั้งหมดนั้น ย่อมเป็นที่เดือดร้อน จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องกู้เงินมาจ่ายพัฒนา การกู้เงินแบ่งออกเป็นกู้ภายในประเทศและกู้จากต่างประเทศ การกู้ภายในประเทศนั้น มีข้อพึงระวังอยู่ที่หากำรกู้เงินก่อให้เกิดเงินเฟ้อ ถ้ากู้จากธนาคารกลางมาก ๆ แล้วธนาคารกลางต้องพิมพ์ธนบัตรออกมามาก ๆ เพื่อให้กู้ ย่อมจะเกิดเงินเฟ้อได้ง่าย การกู้จากประชาชนหรือบริษัทกองทุน เอกชนซึ่งเป็นเงินออม จะผ่านธนาคารออมสินหรือไม่ก็ตาม เป็น การกู้ที่ไม่เกิดเงินเฟ้อ ส่วนการกู้เงินจากต่างประเทศนั้น มีประเด็นที่จะต้องระวังคือ อย่าให้

เกิดพอกพูนเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว ควรจะกำหนดจำกัดไว้ให้แยบคายรอบคอบว่า ไม่ให้เกิดความ
สามารถชำระหนี้แต่ละปี โดยให้หลักประมาณรายได้จากการส่งสินค้าออกเป็นเกณฑ์ เรื่อง
นี้รัฐบาลไทยมีความรอบคอบพอ ใ้กว้างหลักเกณฑ์กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น และได้มอบหมาย
ให้กรมการบริหารของสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ และอนุกรมการพิจารณาการกั้น
(อ.พ.น.) ของกรมการบริหารนั้นเป็นพนักงานคอยพิจารณาอยู่เสมอ

มีเจ้าลัทธิประหลาดบางคนออกความเห็นว่ ประเทศค่อยพัฒนาอย่างไทยเรา
ป้องกันการโกงกันไ้ยาก และยิ่งมีการพัฒนาแล้วก็ป้องกันยาก และมีหน้าซ้ำ ยังกล่าวต่อไปอีก
ว่า ถ้าเราปล่อยให้โกงกันเสียบ้าง จะพัฒนาได้เร็วขึ้น ลัทธินี้เป็นลัทธิอุบาทว์ จะพัฒนากันให้
พิศดารไปเช่นนั้นไ้อย่างไร ถ้าเราจะปล่อยให้ศีลธรรมเสื่อมโทรมไปเพื่อพัฒนากันไ้สะดวก
แม้ว่าจะไ้เป็นความจริง ก็อย่าพัฒนาอเสียดีกว่า อยู่กันเฉย ๆ มีความสุขกว่า แม้ว่าจะค่อยทาง
วัตถุไปบ้าง แต่ลัทธิอุทริก็งกล่าว ไม่มีหลัก เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือศีลธรรมสนับสนุน
ประการใด ถ้าประเทศไ้มีการโกงกันมากเท่าใด ก็ย่อมเป็นอุปสรรคในการพัฒนามากเท่านั้น
และพอเปิดโอกาสให้โกงกันไ้ ก็จะมีโกงกันใหญ่ ตัวอย่างประเทศที่ไ้ได้รับความเสียหาย
ในเรื่องนี้ก็มีอยู่ในระยะก่อนปัจจุบันหลายประเทศ เช่น อินโดนีเซีย ซามัว และประเทศอื่น ๆ
ในแอฟริกาหลายประเทศ

ตอนที่ ๓

การพัฒนาคน

ในช่วงโมงสุดท้ายนี้ ผมตั้งใจจะพูดให้น้อย เพื่อเปิดโอกาสให้ท่านผู้ฟังได้อภิปรายโต้แย้งคำบรรยายของผมหรือตั้งคำถามเพื่อให้ขยายความที่ยังบรรยายมิได้แจ่มแจ้ง และหวังว่าท่านผู้ฟังจะร่วมมือในการนี้

แต่ก่อนที่จะเปิดอภิปรายทั่วไป ผมใครจะเสนอความคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญยิ่งสำหรับทั้งศาสนา ศีลธรรม และการพัฒนา เรื่องนั้นคือ เรื่องของคน

การพัฒนาคนหมายถึงการศึกษาสำหรับคนที่ยังเข่าว้วยและเข้าสถานการศึกษา แต่ความหมายกว้างขวางรวมถึงคนที่พ้นจากวัยและเกณฑ์การศึกษาแล้ว เราจะช่วยคนทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นคนที่มีความรู้ มีความสามารถทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้อย่างไร เรื่องที่ควรจะพูดเรื่องนี้ยืดยาวมากพอที่จะเป็นหัวข้อของปาฐกถา อนุสรณ์ชินแกลร์ ทอมป์สัน อีกหนึ่งปี ผมจะขอเสนอแค่เฉพาะหัวข้อสำคัญ ๆ สั้น ๆ

สำหรับเด็กเล็ก ตั้งแต่ ๖ -๗ ขวบขึ้นไป รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะอำนวยการศึกษาให้ทั่วถึงขณะนี้เรายังไม่สามารถทำให้เด็กทุกคนเข้าเรียนได้ตามกำหนด แต่การแก้ปัญหาข้อนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เรื่องหนึ่งในการพัฒนาชาติ ความโศกที่เด็กของเราไม่สามารถอ่านเขียนได้ ผู้ใหญ่ทั้งหลายควร จะมีความละอายใจเพราะบกพร่องในหน้าที่ทั้งด้านศีลธรรมและการพัฒนา

การอำนวยการประถมศึกษานี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาอ้างว่าทำเร็วไม่ได้ เพราะครูส่วนมากขาดคุณวุฒิ ข้ออ้างนี้ผมไม่เห็นด้วยเลย คุณวุฒิสำหรับครูที่สอนชั้นประถมศึกษานั้นไม่สูงนักสำหรับวิชาการ (ปัญญา) แต่สูงยิ่งนักสำหรับความอดุสสาหะ (จริยะ) ครูเป็นจำนวนมากคงการจะปรับปรุงวิทยฐานะของตน จนลืมไปว่าตนมีหน้าที่สอนเด็ก บางคนเผลอใจใส่การ เรียนการสอนเลื่อนวิทยฐานะของตนเองจนเกินไป และครูใหญ่ ศึกษาธิการ ส่วนใหญ่ก็ไม่ กวดขันตรวจตราการปฏิบัติงานของครู การเหอคุณวิทยฐานะของครู แทนความอดุสสาหะจริยะ ของครูนั้น เป็นการละเมิดศีลธรรม และขัดขวางการพัฒนา

การศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นนี้ ไม่บังคับสำหรับเด็กทุกคนในปัจจุบันนี้ แต่ตัวเด็กเข้าเรียนในชั้นมัธยมมากเพียงใด บ้านเมืองก็จะเ็นช่องทาง เจริญไค้เร็วขึ้นเพียงนั้น ฉะนั้นเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ การอำนวยการศึกษาชั้นมัธยมนี้ต้องกระทำโดยมีความมุ่งหมายสองประการ ประการ หนึ่ง ให้วิชาการแตกฉานดีพอสมควร และอีกประการหนึ่ง ต้องส่งเสริมให้นักเรียนแยกออกเป็นสองทาง คือ ผู้ที่จะเรียนชั้นอุดมต่อไปอีกทางหนึ่ง กับผู้ที่จะเรียนจบชั้นมัธยมและจะออกไปทำงาน

ประกอบอาชีพ ฉะนั้น จึงควรจะจัดการศึกษาให้สูงทางวิชาการสำหรับนักเรียนประเภทแรก และให้สูงพอทางวิชาชีพ (อาชีพศึกษา) สำหรับนักเรียนประเภทหลัง

สำหรับนักเรียนที่ออกจากการศึกษาในโรงเรียนไปในชั้นประถมก็ดี หรือในชั้นมัธยมก็ดี ยังคิดว่าได้รับความรู้เพียงพอแก่สถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการด้านพัฒนาได้ เพราะเรียนน้อยเกินไปรัฐบาลจำต้องจัดการศึกษาอบรมนอกโรงเรียนต่อไปให้ควย จะต้องทำเป็นการจริงจัง โดยให้หนักไปในด้านให้รู้หนังสือสำหรับชั้นประถม และฝึกอาชีพให้ความรู้พิเศษสำหรับนักเรียนที่ออกชั้นมัธยม

นักเรียนชั้นอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยนั้น นับได้ว่าเป็นชั้นปัญญาชน การศึกษาจำต้องอำนวยให้นักเรียนชั้นนี้รอบรู้วิชาการทั่วไปกว้างขวางพอสมควร ให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของปัญญาชนในประเทศและให้รู้วิชาเฉพาะของตนลึกซึ้งจริงจังจนประกอบอาชีพเป็นผู้นำคนอื่นได้

แต่ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชั้นประถม มัธยม หรืออุดม พวกเราที่เป็นผู้ใหญ่ควรจะต้องเป็นหน้าที่ที่จะให้ความรู้ทางศีลธรรม ให้รู้ผิดรู้ชอบ ให้ถือทัศนคติทางธรรมอันถูกต้อง มีใฝ่คณองเห็นการเสพสุรา เสเพล การโกง เป็นการประพฤติกินเลี้ยงควรกระทำเป็นปกติวิสัย และการกระทำเรื่องนี้ให้โดยผลจริง ผู้ใหญ่ต้องทำเป็นตัวอย่างให้เห็น ไม่ใช่บอกว่าผู้ใหญ่ทำได้ อย่างหนึ่ง แต่เด็กต้องทำอีกอย่างหนึ่ง และตัวอย่างที่ต้องการให้ทำนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่บ้านบิดามารดา ต่อมาถึงครูบาอาจารย์ และผู้มีชื่อเสียงในวงราชการและสังคมทั้งหลาย ความประพฤติชั่วของเด็กและเยาวชนนั้น ไม่ใช่เกิดจากการละเมิดศีลธรรมของเด็กและเยาวชน แต่มีสาเหตุมาจากการละเมิดศีลธรรมของผู้ใหญ่เป็นสำคัญ

ทุกวันนี้ เรามั่นกันว่า เด็กนักเรียนเดกมะเทรทเกเร นักศึกษาและนิสิตก่อการไม่สงบ หัวแข็ง ยกพวกตีกัน ขว้างระเบิดกันและกัน บ่นกันขึ้นไป และพวกเราบิดามารดา ครูบาอาจารย์จะอย่างไรกัน ผมอดคิดไม่ไควว่า ผู้ใหญ่เรานี้ช่วยตัวเอง และช่วยเด็กได้ ด้วยวิธีซึ่งศาสนาทั้งพุทธและคริสต์สั่งสอนไว้ วิธีนั้น คือ อาศัยความรัก ความเมตตา และการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง เมื่อเด็กและผู้ใหญ่มีความรักผูกพันกันจริง เด็กและผู้ใหญ่จะเกิดความเชื่อถือซึ่งกันและกัน พูดยากันพอเชื่อฟัง ความรักเป็นอาหารทิพย์เลี้ยงโลก ไม่ว่าเราจะถือกำเนิดมาเป็นชาวพุทธ หรือชาวคริสต์ .